

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Boštjan Fakin

Pomen kmetijstva za države v razvoju

Diplomsko delo

Ljubljana, 2010

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Boštjan Fakin

Mentorica: izr. prof. dr. Maja Bučar

Pomen kmetijstva za države v razvoju

Diplomsko delo

Ljubljana, 2010

Zahvala

Staršem za vso podporo v času študija.

Boštjan, 13. junij 2010

Pomen kmetijstva za države v razvoju

Namen diplomske naloge je raziskati, kako pomembno je kmetijstvo za države v razvoju. V 21. stoletju ostaja kmetijstvo pomemben element pri razvoju države in zmanjševanju revščine. OZN v deklaraciji razvojnih ciljev tisočletja na prvo mesto postavlja izkoreninjenje skrajne revščine in lakote. Pomoč, ki je danes namenjena za razvoj kmetijstva v državah tretjega sveta, nikakor ne zadošča potrebam, ki jih zahteva razvoj kmetijstva in se bo z 7,9 milijard USD morala dvigniti na 44 milijard USD letno. Zaradi vse večjega pomanjkanja zalog hrane ter cenovne nestabilnosti na trgu je postal razvoj kmetijstva globalna prioriteta za izpolnitev zadanih ciljev. Količina pridelane hrane bo veliko bolj odvisna od višine hektarskega donosa kot od števila obdelanih hektarjev. V diplomski nalogi želim prikazati pomen kmetijstva za države v razvoju pri izkoreninjenju revščine in odpravi lakote. Raziskal bom, kakšen je doprinos kmetijstva gospodarstvu posamezne države, doprinos pri zmanjševanju brezposelnosti ter zagotovitvi finančne neodvisnosti. Za doseg te ciljev pa morata biti razvoj in struktura kmetijstva v državah tretjega sveta drugačna kot sta bila v preteklosti. Takšen razvoj vsebuje inovacije v institucijah in tehnologiji, vlogo države, privatnega sektorja in pridelovalcev, ki določajo nove možnosti in nov, drugačen razvoj kmetijstva.

Ključne besede: države v razvoju, kmetijstvo, razvojni cilji tisočletja, izkoreninjenje revščine in odprava lakote

Significance of agriculture for developing countries

The main purpose of the work is to discover the importance of agriculture for developing countries. In the 21. century, agriculture continues to be a fundamental instrument for development and poverty reduction. United Nations Millennium Declaration puts in the first place eradication of extreme poverty and hunger. The official assistance of 7.9 billion USD for agriculture of the third world countries will have to rise to 44 billion USD. Because of the increasing food shortages and instabilities on the market, the development of agriculture has become a global priority to achieve these goals. Producing more food will largely depend on increasing crop yields, not farming more land. In my work I want to show the importance of agriculture for developing countries to eradicate poverty and eliminate hunger. I will investigate the contribution of agriculture in the economy, the reduction of unemployment and its contribution in providing financial independence. To achieve these objectives, development and structure of agriculture should be different than in the past. Such development includes innovations in institutions and technology, importance of role of the state, private sector and farmers providing new opportunities and new, different agricultural development.

Key words: developing countries, agriculture, Millennium Declaration, eradication of extreme poverty and hunger

KAZALO

1 UVOD	9
1.1 Hipoteze in uporabljena metodologija	10
1.2 Struktura naloge	11
1.3 Teoretična izhodišča	12
1.3.1 Linearni modeli (Harrod Domerjev model)	12
1.3.2 Modeli strukturnih sprememb (Lewisova teorija)	13
2 VLOGA KMETIJSTVA	15
2.1 Rast svetovne populacije	15
2.1.1 Vloga kmetijstva	15
2.1.2 Sklepi	17
2.2 Odprava revščine in lakote	17
2.2.1 Rast svetovne revščine in lakote	19
2.2.2 Sklepi	20
2.3 Razvoj gospodarstva	20
2.3.1 Prispevek kmetijstva k razvoju gospodarstva	20
2.3.2 Primerjava treh tipov držav	21
2.3.4 Sklepi	24
3 LASTNOSTI KMETIJSTVA V DVR	25
3.1 Proizvodnja hrane in ostalih pridelkov	25
3.1.1 Monokultura	27
3.1.2 Sklepi	29
3.2 Lastništvo proizvodnih virov	29
3.2.1 Odkup zemlje	30
3.2.2 Prisotnost korporacij	31
3.2.3 Poziv mednarodnih organizacij	31
3.2.4 Sklepi	32
3.3 Vpliv mednarodne trgovine	32
3.3.1 Svetovna trgovinska organizacija (STO)	33
3.3.2 Subvencioniranje	34
3.3.3 Mednarodna razvojna pomoč (MRP)	35
3.3.4 Sklepi	36
4 TRAJNOSTNO KMETIJSTVO V DVR	38
4.1 Ekološko kmetijstvo	38
4.2 Gensko spremenjena hrana	40
4.3 Povzetek	42
5 POTREBNE REFORME ZA RAZVOJ KMETIJSTVA V DVR	43
5.1 Vloga države pri razvoju kmetijstva v DVR	43
5.1.1 Transakcijski stroški	44
5.1.2 Informacijski sistem	44
5.1.3 Decentralizacija	45
5.1.4 Obdavčitev kmetijstva v DVR	45
5.1.5 Regionalno sodelovanje	46

5.1.6 Sklepi	46
5.2 Razvoj v znanosti in tehnologiji	47
5.2.1 Investicije v znanost in tehnologijo	48
5.2.2 Rezultati inovacij v kmetijstvu	48
5.2.3 Transgenetika	49
5.2.4 Sklepi	49
6 ZAKLJUČKI DIPLOMSKEGA DELA	50
7 LITERATURA.....	54

SEZNAM TABEL IN GRAFOV

Tabela 2.1: Demografske in ekonomske karakteristike treh tipov držav (2005).....	21
Tabela 2.2: Revščina v treh tipih držav	21
Graf 2.1: Rast svetovne populacije	15
Graf 2.2: Populacija v DVR.....	16
Graf 2.3: Podhranjenost v letu 2009 po regijah	18
Graf 2.4: Zemljevid podhranjenosti.....	18
Graf 2.5: Podhranjenost v letih 1969 do 2009 v milijonih ljudi	19
Graf 2.6: Delež podhranjenih ljudi v DVR v %.....	19
Graf 2.7: Razmerje med produktivnostjo žitnih polj in revščino.....	23
Graf 3.1: Svetovna proizvodnja hrane	25
Graf 3.2: Proizvodnja hrane: Bangladeš	27
Graf 3.3: Proizvodnja hrane: Barbados.....	28
Graf 3.4: Proizvodnja hrane: Samoa.....	28
Graf 3.5: Mednarodna razvojna pomoč	35
Graf 5.1: Obdavčitev kmetijstva	46

SEZNAM KRATIC

OZN	-	Organizacija združenih narodov
USD	-	ameriški dolar
DVR	-	države v razvoju
MRP	-	mednarodna razvojna pomoč
BDP	-	bruto domači prihodek
FAO	-	Organizacija za prehrano in kmetijstvo
OECD	-	Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj
IFAD	-	Mednarodni sklad za razvoj kmetijstva
IAASTD	-	Mednarodna ocena kmetijskega znanja, znanosti in tehnologij za razvoj
GSO	-	gensko spremenjeni organizmi
ZDA	-	Združene države Amerike
EU	-	Evropska unija
STO	-	Svetovna trgovinska organizacija
GATT	-	Splošni sporazum o trgovini in tarifah
BND	-	bruto nacionalni dohodek
AU	-	Afriška unija
SADC	-	Južnoafriška skupnost za razvoj
ECOWAS	-	Ekonomska skupnost zahodnoafriških držav
COMESA	-	Skupni trg za vzhodno in južno Afriko

1 UVOD

Po večletnih razpravah in poročilih znotraj OZN so svetovni voditelji septembra 2000 sprejeli resolucijo, ki jo danes poznamo pod imenom Milenijski razvojni cilji. Milenijske razvojne cilje sestavlja osem točk, za katere si OZN prizadeva, da jih uresniči do leta 2015. (United Nations 2010)

Razvojni cilji tisočletja (MZZ 2010):

- Izkoreniniti skrajno revščino in lakoto.
- Doseči splošno osnovnošolsko izobrazbo.
- Pospeševati enakost med spoloma.
- Zmanjšati umrljivost novorojenčkov.
- Izboljšati zdravje mater.
- Boj proti HIV/AIDS, malariji in drugim boleznim.
- Zagotoviti okoljsko trajnost.
- Razviti globalno partnerstvo za razvoj.

Prvi in najpomembnejši cilj je izkoreniniti skrajno revščino in lakoto, prepoloviti število ljudi, ki imajo za preživetje manj kot 1 USD na dan ter prepoloviti število ljudi, ki trpijo za lakoto. V diplomskem delu bom preučil, kako pomemben je razvoj kmetijstva v DVR za doseg tega cilja. Raziskal bom, kako kmetijstvo pripomore k razvoju gospodarstva, odpravi revščine in brezposelnosti ter katere so možne alternative za kmetijstvo v DVR. Razložil bom prednosti in pomanjkljivosti trajnostnega kmetijstva in znotraj le tega razdelal ekološko ter organsko kmetijstvo ter raziskal, katere reforme so potrebne za razvoj kmetijstva v DVR.

V zadnjih 30 letih se je kmetijstvo dramatično spremenilo. Globalizacija, inovacije v tehnologiji in institucijah, večja vloga države, privatnega sektorja in družbe oblikujejo koncept drugačnega, sodobnega kmetijstva. (De Janvry in Byerlee 2008, 5) Vse večje povpraševanje po hrani in gorivu ter klimatske spremembe predstavljajo resne izzive globalnemu kmetijstvu. Nujen odziv na te težave predstavlja priložnost preoblikovanja kmetijstva v prihodnosti. Spremembe cen kmetijskih izdelkov, ki so v zadnjih letih prizadele cel svet, so postavile vprašanje kmetijstva v ospredje, skupaj z že obstoječimi vprašanji o klimatskih spremembah, energiji in okolju. Od odgovorov na ta vprašanja je odvisna tudi

socialna stabilnost držav, v katerih nastajajo nemiri zaradi pomanjkanja hrane. Razvojno poročilo Svetovne Banke za leto 2008 poziva k večjim investicijam v kmetijstvu v DVR. Opozarja, da mora biti kmetijski sektor postavljen v ospredje razvojnih ciljev, če želimo uresničiti milenijski razvojni načrt – izkoreninjenje skrajne revščine in lakote. Kljub temu, da 75% revnih ljudi v DVR živi na podeželju, je le 4% mednarodne razvojne pomoči (v nadaljevanju: MRP), ki je v zadnjih dveh desetletjih močno upadla, namenjeno kmetijstvu teh držav. (Ching in drugi 2010, 4)

Poleg globalizacije, tehnoloških inovacij in večje vloge državnih vlad, s čimer se mora soočiti dandanašnje kmetijstvo, se pojavljajo še novi dejavniki kot so klimatske spremembe, genetsko spremenjeni kmetijski pridelki ter finančna kriza. Glede na številne spremembe in težave, s katerimi se sooča kmetijstvo nerazvitih držav je trajnostno kmetijstvo oz. ekološko kmetovanje gospodarsko najbolj izvedljivo, saj prinaša možno rešitev za prihodnost kmetijstva, kjer bi se drastično zmanjšala odvisnost od vlaganj, v kmetijsko panogo. Še bolj pomembno pa je, da so ekološki pristopi v kmetijstvu na voljo tudi majhnim in revnim kmetom, ki so odvisni od biotske raznovrstnosti in lokalno razpoložljivih sredstev v kmetijski proizvodnji. (Ching in drugi 2010, 6-8)

Bolj kot kdajkoli prej je politična volja vlad in globalnih institucij nujna, da bi postalo kmetijstvo ključni element za odpravo revščine, lakote in socialne neenakosti na okoljsko trajnosten način. Takšne intervencije imajo potencial za preoblikovanje gospodarskega sistema in institucij za razvoj podeželja, premostitev razlik v dohodkih med mestnimi in podeželskimi območji, med bogatimi in revnimi, med razvitimi državami in DVR. Da pa bi se to lahko zgodilo, morata postati trajnostni razvoj in razvoj ekološkega kmetijstva prednostni nalogi vlad in globalnih institucij. (Ching in drugi 2010, 6-8)

1.1 Hipoteze in uporabljena metodologija

Zaradi dejstva, da je revščina v državah tretjega sveta vedno večji problem, zaradi dejstva, da kmetijska proizvodnja v državah tretjega sveta pogosto ne zadostuje za pokritje vsaj osnovnih življenjskih potreb njihovih prebivalcev, kaj šele omogoča razvoj države in zaradi novih dejavnikov, ki vplivajo na kmetijstvo, sem si postavil naslednji hipotezi:

- Vlaganje v kmetijsko panogo v DVR pripomore k razvoju gospodarstva, zagotovitvi državne samozadostnosti ter odpravi revščine in brezposelnosti.
- Za doseg te ciljev so potrebne reforme v kmetijski panogi za razvoj DVR.

Za preverjanje zastavljenih hipotez se bom najprej usmeril na teoretična izhodišča in pregledal dva različna modela. Pregledal bom, kako rast svetovne populacije vpliva na pomen kmetijstva ter kakšen je prispevek kmetijstva k odpravi revščine in lakote ter gospodarskemu razvoju. Posvetil se bom opisu kmetijstva v DVR, poudaril aktualne probleme ter predstavil možne alternative za kmetijstvo v DVR. Z analizo teh področjih bom ugotovil, kakšne so potrebne reforme za razvoj kmetijstva v DVR danes.

Pri raziskovanju kmetijstva DVR in pri preučevanju novih možnosti razvoja kmetijstva sem uporabljal strokovne knjige in članke v znanstvenih in strokovnih revijah. Še posebej mi je bilo v pomoč razvojno poročilo Svetovne banke 2008. Uporabil sem tudi literaturo, ki je dostopna na svetovnem spletu.

1.2 Struktura naloge

Diplomska naloga je sestavljena iz sedmih poglavij, znotraj katerih so še podpoglavja. Prvo poglavje je uvod, v katerem sem predstavil izbrano temo, hipotezi, ki ju nameravam preveriti v diplomski nalogi in metodologijo, ki sem jo uporabil pri izdelavi diplomske naloge.

V drugem poglavju sem predstavil kakšen je prispevek kmetijstva na različnih področjih. Opisal sem svetovno populacijo ter vlogo kmetijstva pri odpravi revščine, pregledal kako razvoj kmetijstva prispeva k zaposlitvi ter prispevek kmetijstva pri gospodarskem razvoju držav. Ugotovil sem, da vlaganje v kmetijsko panogo pomeni doprinos k razvoju gospodarstva, zmanjšanju revščine in brezposelnosti, stabilnosti, samozadostnosti in finančni neodvisnosti DVR.

V naslednjem, tretjem poglavju sem analiziral obstoječe stanje kmetijstva v DVR. Analiziral sem prispevek kmetijstva v DVR k svetovni proizvodnji hrane ter preučil vpliv mednarodne trgovine. Pregledal sem prednosti in predvsem slabosti, ki vplivajo na to, da kmetijstvo danes ne zadostuje trenutnim potrebam in zahtevam ter jih je v prihodnosti potrebno spremeniti.

Četrto poglavje, je najpomembnejši del diplomske naloge, saj predstavlja možne smeri razvoja kmetijstva v DVR. V ospredje postavljam razvoj trajnostnega kmetijstva oz. prednosti, ki jih prinaša razvoj ekološkega kmetijstva in tudi gensko spremenjeni izdelki.

Peto poglavje vsebuje instrumente, ki so potrebni za razvoj kmetijstva v DVR. Pregledal sem kakšna je vloga držav pri razvoju kmetijstva in katere ukrepe mora sprejeti. Prav tako sem pregledal kako pomembno je vlaganje v inovacije v znanosti in tehnologiji za razvoj kmetijstva v DVR.

V predzadnjem, šestem poglavju, sem podal zaključke diplomske naloge, ovrednotil celoten problem kmetijstva v DVR in potrdil svoje hipoteze. Zadnje, sedmo poglavje, je namenjeno pregledu uporabljene literature.

1.3 Teoretična izhodišča

Na dolgi rok je cilj DVR dohiteti razviti zahodni svet in za doseg tega cilja države uporabljajo različne koncepte. Med glavne klasične teorije razvoja štejemo linearni model razvoja, modele strukturnih sprememb, teorije odvisnosti ter neoklasična kontrarevolucija. Najbolj celovita in zanimiva, za obravnavano tematiko, sta prva dva modela, zato se bom posvetil predvsem njuni razlagi.

1.3.1 Linearni modeli (Harrod Domarjev model)

Linearni modeli pregledujejo, kako so se razvijale že razvite države ter skozi katere stopnje so šle. Teorija zagovarja tezo, da si razvoj sledi po nizu zaporednih stopenj v gospodarski razvitosti, ter da je potrebna prava količina in kombinacija varčevanja, naložb ter tuje pomoči, da bodo DVR sledile razvitim državam. Najbolj uveljavljena teorija linearnega razvoja je Harrod Domarjev model, ki zagovarja tezo, da se vse, kar se privarčuje, vloži. Investicija nam poveča dohodek in če želimo povečati stopnjo rasti moramo povečati obseg investicij. Vendar pa je vprašanje ali sta povečano varčevanje in naložbe zadostna pogoja za pospešeno gospodarsko rast, saj so v DVR zaradi nizkih prihodkov investicije skromne. Pomanjkanje kapitala lahko rešimo z masovnim transferjem kapitala in tehnične pomoči iz razvitih držav, podobno kot je deloval Marshalov plan za Zahodno Evropo. Vendar problem DVR ni le

pomanjkanje kapitala, temveč tudi pomanjkanje komplementarnih dejavnikov kot so infrastruktura, institucije, izobražena delovna sila, trg, načrtovanje in koordiniranje projektov ter motivacija. (Bučar 2007)

1.3.2 Modeli strukturnih sprememb (Lewisova teorija)

Modeli strukturnih sprememb se osredotočajo na spremembe v strukturi družbe in gospodarstva ter kako se ob gospodarski rasti spreminjajo odnosi znotraj. Vsaka stopnja razvoja ima specifično strukturo, ki nam pove, kakšen delež nam prispeva kmetijstvo, industrija itd.. Vsaka družba, vsako gospodarsko okolje, gre skozi določene faze in razvoj pomeni napredovanje od enega k drugemu tipu strukture. V sklopu modelov strukturnih sprememb je Lewisova teorija najbolj prepoznavna. Osredotoča se na dva sektorja, tradicionalni, ki deluje z omejeno tehnologijo in znanjem ter ima marginalno produktivnost dela enako nič ali celo negativno ter visoko produktivni moderni industrijski sektor. Ukvarja se z vprašanjem, kako preseliti višek sredstev iz kmetijstva v industrijo, ki je visoko produktivna. Hitrost selitve določa stopnja naložb v industrijski sektor in akumulacija kapitala. Lewisove predpostavke so presežek delavcev v kmetijstvu, zaradi investiranja dobička se povečuje kapital v modernem sektorju, mezde v kmetijstvu so na ravni preživetja, medtem ko so v modernem sektorju za približno 30% višje in stabilne zaradi neomejene ponudbe delovne sile iz kmetijstva. Proces selitve delovne sile v visoko produktivni moderni sektor se nadaljuje, dokler se ne začne dvigovati tudi marginalni dohodek v kmetijstvu in tako gospodarstvo doživi strukturno spremembo. Vendar pa je vprašanje ali kapitalisti res investirajo celoten dobiček. Pogosto se namreč ljudje, ki imajo v lasti moderni sektor, niso pripravljeni odreči takšni količini denarja. Prav tako ne upošteva, da se kapital lahko investira v sodobnejšo tehnologijo, ki varčuje z delom. (Bučar 2007)

Lewisova razvojna strategija nam sporoča, kako pomembno je investiranje v industrializacijo, vendar pa menim, da gre tu za pretirano poudarjanje naložb zgolj v industrijo na račun kmetijstva, ki predstavlja le rezervoar poceni delovne sile. Prav ta odnos do kmetijstva je pomenil še nadaljnje zaostajanje sektorja, pomanjkanje naložb in s tem nizko produktivnost. Menim, da sta za uspešen razvoj DVR potrebna tudi pozornost in vlaganje v kmetijsko panogo, katere se ne bi smelo zanemariti. V DVR namreč prav kmetijska panoga najbolj

pripomore k razvoju gospodarstva, zagotovitvi državne samozadostnosti ter odpravi revščine in brezposelnosti.

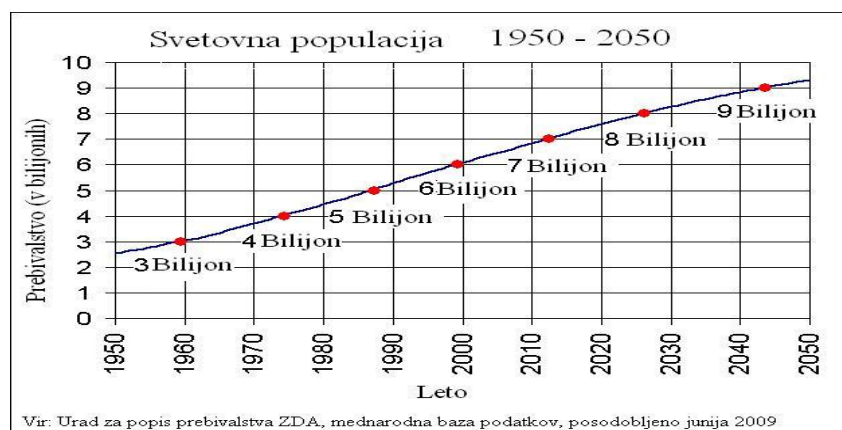
2 VLOGA KMETIJSTVA

V tem poglavju bom pregledal, na kaj vse ima kmetijstvo vpliv oz. kako določeni svetovni dejavniki, zlasti rast svetovne populacije, vplivajo na pomembnost razvoja kmetijstva v DVR. Preučil bom kakšna je vloga kmetijstva v DVR pri odpravi svetovne revščine in lakote. Prav tako bom analiziral prispevek kmetijskega sektorja k nacionalnemu BDP v DVR in pregledal, kaj nam prinaša razvoj kmetijstva ter podal svoje mnenje.

2.1 Rast svetovne populacije

Rast svetovne populacije je problem, ki se še posebej navezuje na kmetijstvo. Študije kažejo, da bo število svetovne populacije do leta 2045 naraslo na 9 milijard ljudi. Nekako bo potrebno vse te ljudi nahraniti in kmetijstvo bo tukaj igralo vodilno vlogo. (U.S. Census Bureau 2010)

Graf 2.1: Rast svetovne populacije

Vir: U.S. Census Bureau (2010).

2.1.1 Vloga kmetijstva

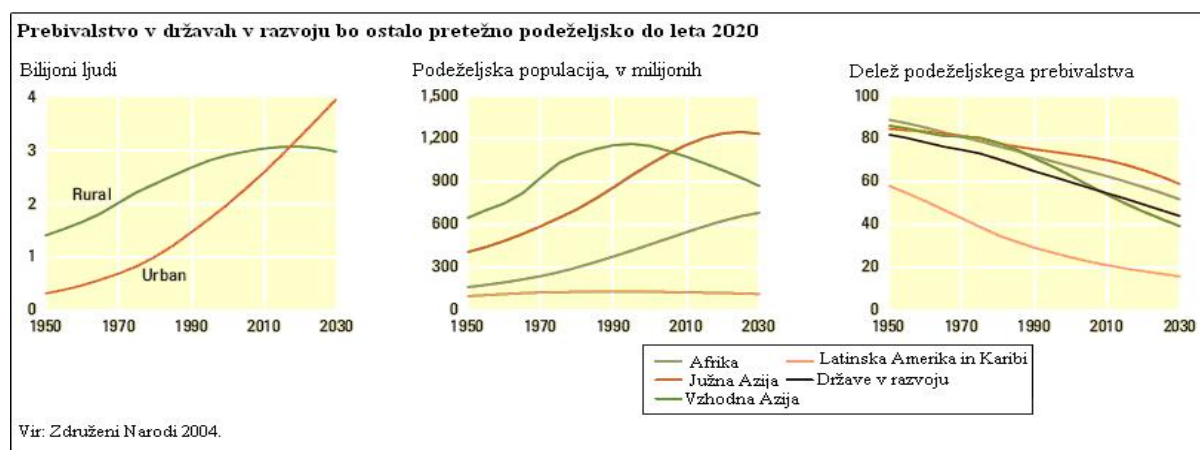
Generalni direktor FAO-a, Jaques Diouf je 12. oktobra 2009 na forumu v Rimu dejal, da bo moralo kmetijstvo postati bolj produktivno, da bo lahko nahranilo svetovno populacijo ter se kosalo s podnebnimi spremembami. Zaradi rasti svetovne populacije ter urbanizacije, predvideva, da bo potrebno pridelati skoraj dvakrat toliko hrane, kot se jo pridelava sedaj.

Poudaril je, da je bolj kot obdelovati več zemlje, potrebno povečati produktivnost v kmetijski panogi. Dotaknil se je tudi organskega kmetijstva in dejal, da organski pridelki sicer prispevajo k zmanjševanju lakote, vendar samo na ta način ne moremo nahraniti svetovno rastoče populacije. (FAO 2009)

Opozoril je na dejavnike, ki ogrožajo kmetijstvo: pomanjkanje vode, višja temperatura, padavine, poplave, suše in ostale naravne nesreče. Podnebne spremembe in pomanjkanje vode bi lahko zmanjšalo produktivnost v Afriki za 30% in v Aziji za 21%. Prav v Afriki in Aziji pa je najbolj potrebno dvigniti produktivnost, saj sta ti območji najbolj ogroženi. Pozornost mora biti usmerjena na male kmetovalce in podeželska gospodinjstva ter poskrbeti za njihov dostop do vode, kvalitetnih semen ter drugih modernih sestavin. Diouf se je na konferenci dotaknil tudi biogoriv, katerih produkcija naj bi se v naslednjem desetletju zvišala za 90% in bi lahko temeljito spremenila kmetijski cenovni trg. (FAO 2009)

Za zadostno proizvodnjo hrane za vso svetovno populacijo bo potrebno zmanjšati tehnološke razlike med državami, potrebne so investicije v inovacije, tehnologijo ter nove politike. Predvideva, da bo za DVR potrebnih 44 milijard USD MRP, medtem ko je danes za DVR namenjeno 7 milijard USD MRP. (FAO 2009)

Graf 2.2: Populacija v DVR

Vir: The World Bank (2008, 29).

Delež živečih na podeželju sicer upada že vse od leta 1950, vendar od treh milijard prebivalcev, ki danes živijo na podeželju, se jih kar 2,5 milijarde ukvarja z kmetijstvom. Število ljudi, ki živi na podeželju v Vzhodni Aziji upada od leta 2000, medtem ko v drugih

regijah še narašča. Po predvidevanjih naj bi število ljudi, živečih na podeželju naraščalo do leta 2020, nato pa začelo padati, najkasneje v Afriki (2030). (glej Graf 2.2). (The World Bank 2008, 29)

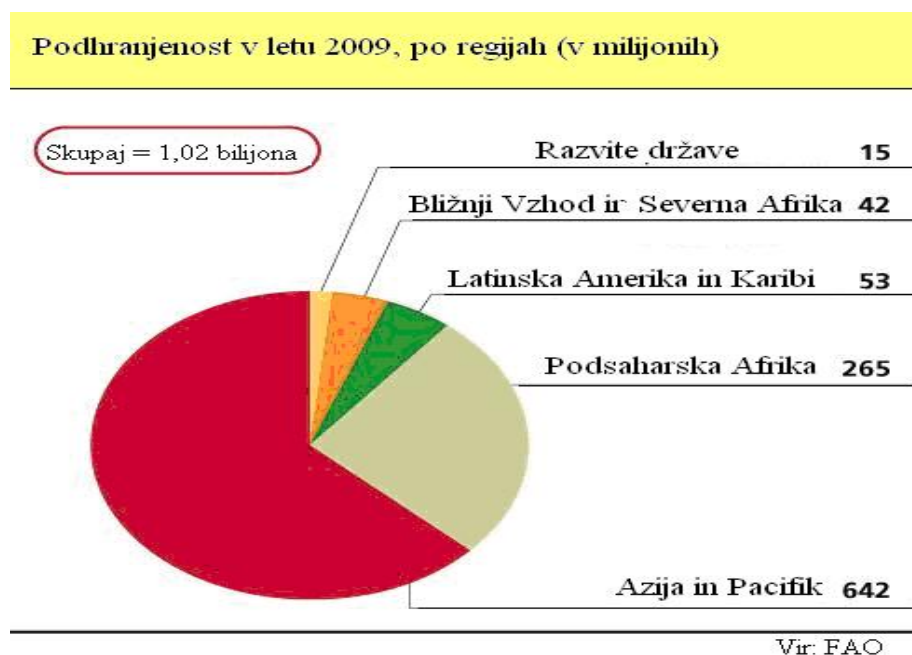
2.1.2 Sklepi

Z opisom rasti svetovne populacije želim opozoriti na to, da bo število svetovne populacije v nekaj desetletjih naraslo na 9 milijard ljudi. Vse te ljudi bo potrebno nahraniti in tukaj bo imelo, tudi po mojem mnenju, kmetijstvo najpomembnejšo vlogo. Zaradi vse večjega preseljevanja ljudi iz podeželja v mesta naj bi bil delež ljudi, živečih na podeželju po letu 2020 manjši od deleža ljudi živečih v urbanih naseljih. To pomeni, da se bo morala povečati predvsem produktivnost v kmetijski panogi, da se bo proizvedlo zadosti hrane za vse ljudi. Za razvoj kmetijstva in večjo produktivnost pa so potrebne razne reforme katere bom opisal v poznejših poglavjih.

2.2 Odprava revščine in lakote

Po podatkih FAO je v letu 2009 število podhranjenih ljudi v DVR naraslo na 1,02 milijarde ljudi. To je tudi najvišje število podhranjenih ljudi od leta 1970, ko se je začelo voditi to statistiko. Vendar pa ta slab rezultat ni posledica slabe žetve, pač pa je bolj posledica visoke cene hrane, nizkih dohodkov in vse večjega števila brezposelnih ljudi (glej Graf 2.3.). (FAO 2010b)

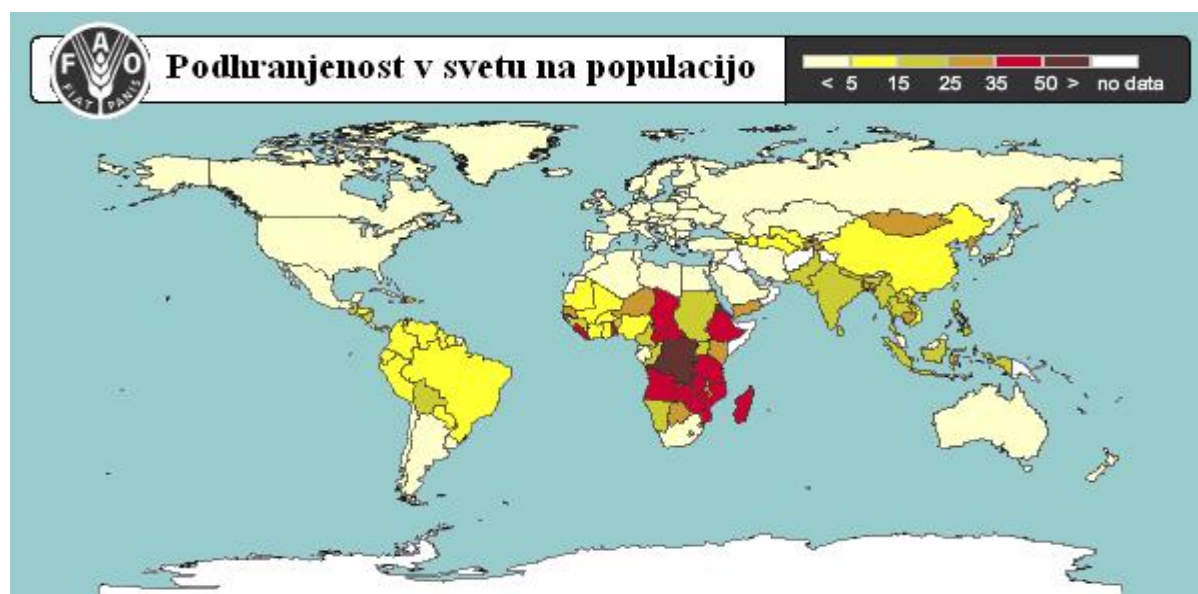
Graf 2.3: Podhranjenost v letu 2009 po regijah

Vir: FAO (2010a).

Iz grafa je razvidno, da je podhranjenost predvsem problem Azije in podsaharske Afrike. V Aziji in Pacifiku je podhranjenih 642 milijonov ljudi, v podsaharski Afriki 265 milijonov, v Latinski Ameriki in Karibih 53 milijonov, na Bližnjem vzhodu in Severni Afriki pa 42 milijonov ljudi, medtem ko je v razvitih državah podhranjenih »samo« 15 milijonov ljudi (glej Graf 2.3).

Graf 2.4: Zemljevid podhranjenosti.

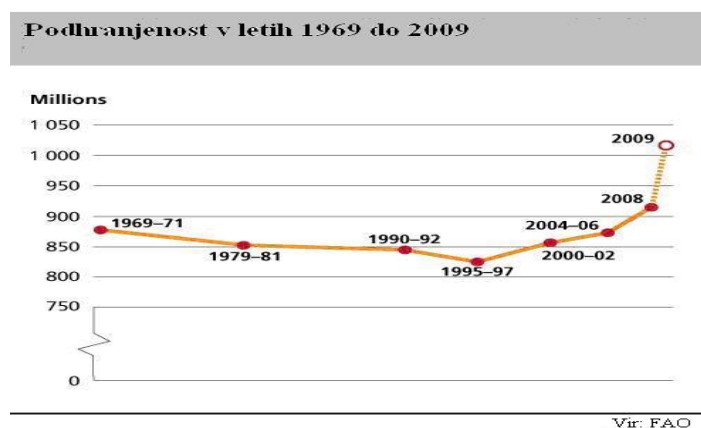
Vir: FAO (2010c).

2.2.1 Rast svetovne revščine in lakote

V letu 1969 so pri FAO začeli voditi statistiko, ki prikazuje število podhranjenih ljudi na svetu. Od takrat je število podhranjenih ljudi rahlo upadalo vse do leta 1995, ko se je začelo število drastično povečevati in v letu 2009 doseglo daleč najvišjo stopnjo (glej Graf 2.5). (FAO 2010a)

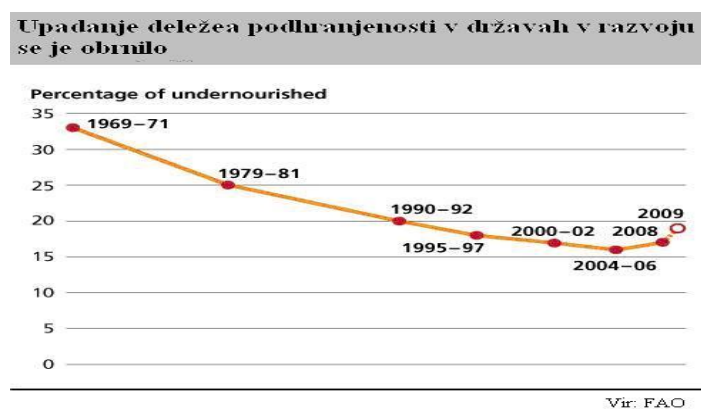
Vendar pa se je kljub obdobju hitre rasti svetovnega prebivalstva, procent števila podhranjenih ljudi v DVR ves čas zmanjševalo. Toda tudi ta številka se je v zadnjih letih obrnila navzgor, kot je razvidno iz grafa 2.6. (FAO 2010a)

Graf 2.5: Podhranjenost v letih 1969 do 2009 v milijonih ljudi

Vir: FAO (2010a).

Graf 2.6: Delež podhranjenih ljudi v DVR v %

Vir: FAO (2010a).

2.2.2 Sklepi

Izkoreniniti skrajno revščino in lakoto je OZN postavil na prvo mesto, kot najpomembnejši milenijski razvojni cilj. Za doseg tega cilja pa bo imel ključno vlogo predvsem razvoj kmetijstva. Glede na raziskave leta 2002 so namreč v DVR prihajali kar trije od štirih revnih ljudi iz podeželja in večina njih je bila posredno ali neposredno odvisna od kmetijstva. Ker je iz zgornjih grafov razvidno, da se v zadnjih letih število podhranjenih ljudi veča tako realno kot procentualno menim, da so potrebne korenite reforme zlasti v kmetijskem sektorju, da se bo lahko uresničilo milenijske razvojne cilje ter omogočilo preskrbo hrane in nenazadnje preživetje.

2.3 Razvoj gospodarstva

Tako linearni modeli kot modeli strukturnih sprememb so si v svoji teoriji edini, da razvoj poteka skozi razne stopnje. V Angliji se je najprej zgodila revolucija v kmetijstvu in šele potem je prišlo do industrijske revolucije v 18. stoletju. Podobno je bilo na Japonskem in nenazadnje tudi na Kitajskem, kjer je prišlo do t.i. zelene revolucije preden se je država začela hitreje razvijati v 70. letih 20. stoletja.

2.3.1 Prispevek kmetijstva k razvoju gospodarstva

Za DVR je značilno, da je delež kmetijstva v BDP ter delež zaposlenih v kmetijski panogi velik. Delež kmetijstva v BDP znaša do 50% in delež zaposlenih v kmetijstvu do 85%. (The World Bank 2008, 27-28) Z razvojem držav ta deleža sicer pričneta upadati. Skozi te vzorce so šle zgodovinsko tudi razvite države. Vendar pa je tokrat moč opaziti zaskrbljujoče odstopanje. V podsaharski Afriki je delež zaposlenih v kmetijski panogi drastično upadel in to kljub temu, da države praktično niso dosegale nikakršne gospodarske rasti (primer Nigerija). Podobno velja tudi za Latinsko Ameriko (primer Brazilija). Na Kitajskem pa je relokacija zaposlenih izven kmetijskega sektorja potekala počasi, predvsem zaradi omejitev mobilnosti dela. Za veliko revnih držav, zlasti v podsaharski Afriki je še vedno značilen visok delež kmetijstva v BDP (34%) in številu zaposlenih v kmetijstvu (64%). V državah v rangju 400-1800 USD BDP na osebo, ki se večinoma nahajajo v Aziji, je delež kmetijstva v BDP 20% in število zaposlenih v kmetijstvu 43%. V državah med 1800-8100 USD BDP na osebo

pa sta deleža 8% in 22%. Večina teh držav se nahaja v Vzhodni Evropi in Južni Ameriki. (The World Bank 2008, 27-28)

2.3.2 Primerjava treh tipov držav

Tudi ekonometrične študije kažejo prednosti razvoja kmetijstva pri zmanjšanju stopnje revščine. Rast BDP v kmetijskem sektorju je vsaj 2x bolj učinkovita pri odpravljanju revščine, kot rast BDP v drugih sektorjih DVR. Vendar pa, ko postajajo države bolj razvite in bogatejše, se prispevek kmetijstva pri odpravi revščine manjša. V kmetijsko orientiranih državah (večina v podsaharski Afriki) je prispevek kmetijstva k rasti državne blaginje velik in revni so koncentrirani na podeželju. Kmetijstvo opravlja ključno nalogo pri odpravi revščine in rasti državne blaginje. V tranzicijskih državah (večinoma v Aziji, bližnji Vzhod ter Severna Afrika) je prispevek kmetijstva k rasti državne blaginje manjši, revni ljudje se pretežno nahajajo na podeželju. V bolj urbaniziranih državah (večinoma Vzhodna Evropa in Južna Amerika) pa je prispevek kmetijstva k rasti državne blaginje majhen. Revščina ni več večinoma podeželski problem. (The World Bank 2008, 29-30)

Tabela 2.1: Demografske in ekonomske karakteristike treh tipov držav (2005)

	Države usmerjene v kmetijstvo	Države v tranziciji	Urbane države
Populacija			
Vsa (v milijonih)	615	3,510	965
Podeželska (v milijonih)	417	2,220	255
Delež podeželskega prebivalstva (v %)	68	63	26
Letna rast populacije, 1993 - 2005 (v %)	2.5	1.4	1.0
Geografska razporeditev podeželske populacije (v %)			
Podsaharska Afrika	82.2	13.6	4.2
Južna Azija	2.2	97.8	0
Vzhodna Azija in Pacifiški otoki	0.9	96.1	2.9
Bližnji Vzhod in Severna Afrika	8	92	0
Evropa in Osrednja Azija	0	12	88
Latinska Amerika in Karibi	2.2	9.7	88.1
Delovna sila (leta 2004)			
Vsa (v milijonih)	266	1,780	447
Kmetijska (v milijonih)	172	1,020	82
Delež kmetijstva (v %)	65	57	18
Ekonomija			
BDP na prebivalca (2000 USD)	379	1,068	3,489
Letna rast BDP-ja, 1993-2005 (v %)	3.7	6.3	2.6
Kmetijstvo			
Delež kmetijstva v BDP (v %)	29	13	6
Kmetijski prispevek k rasti, 1993-2005 (v %)	32	7	5
Letna kmetijska rast BDP-ja, 1993-2005 (v %)	4	2.9	2.2
Letna ne-kmetijska rast BDP-ja, 1993-2005 (v %)	3.5	7	2.7

Vir: Labour force data: FAO 2006 Drugi vir: World Bank 2006

o.p. Povprečja temeljijo na 74 državah z najmanj 5 milijoni prebivalcev. Podatki so prikazani za leto 2005, razen tam, kjer je napisano drugače.

Vir: The World Bank (2008, 31).

Tabela 2.2: Revščina v treh tipih držav

	Države usmerjene v kmetijstvo	Države v tranziciji	Urbane države
Populacija (v milijonih)			
Vsa	494	3,250	888
Podeželjska	335	2,100	251
Revščina (2,15 USD na dan)			
Skupna stopnja revščine (v %)	80	60	26
Število revnih na podeželju (v milijonih)	278	1,530	91
Delež revnih na pod. med vsemi revnimi (%)	70	79	39
Delež revnih na podeželju (v %)	83	73	36
Delež revnih v mestu (v %)	73	35	22
Revščina (1,08 USD na dan)			
Ves delež revščine (v %)	49	22	8
Število revnih na podeželju (v milijonih)	170	583	32
Delež revnih na pod. med vsemi revnimi (%)	70	82	45
Delež revnih na podeželju (v %)	51	28	13
Delež revnih v mestu (v %)	45	11	6

Vir: Ravallion, Chen in Sangraula 2007.

Vir: The World Bank (2008, 32)

Tabeli prikazujeta demografske in ekonomske karakteristike treh tipov držav: države, ki so usmerjene v kmetijstvo, države ki so na prehodu iz kmetijstva v tretji sektor ter urbanizirane države.

Kmetijsko usmerjene države se nahajajo večinoma v podsaharski Afriki. V teh državah živi 615 milijonov ljudi, od tega jih je 417 milijonov (68%) na podeželju. Pod pragom revščine (1 USD/dan) živi 49% ljudi. Delež revščine na podeželju je 51%, v naseljih pa 45%. Za te države je srednjeročno kmetijstvo ključnega pomena. Od 266 milijonov delovno sposobnih ljudi jih 172 milijonov (65%) dela v kmetijstvu. Delež kmetijstva znaša 29% BDP.

V državah v tranziciji (večina Azije, Severna Afrika, bližnji Vzhod ter del vzhodne Evrope) živi 3.5 milijarde ljudi, od tega 2,2 milijarde (63%) na podeželju. Pod pragom revščine (1 USD/dan) živi 22% ljudi. Delež revščine na podeželju je 28% in v naseljih 11%. Od 1,7 milijarde delovno sposobnih ljudi jih 1,02 milijarde (57%) dela v kmetijstvu. Delež kmetijstva znaša 13% BDP.

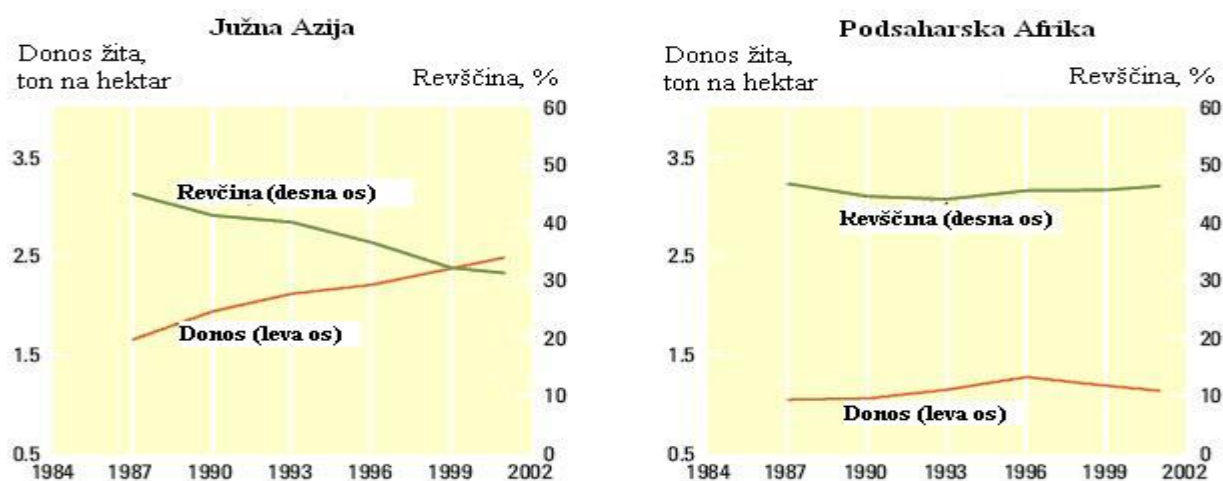
V urbaniziranih državah (Latinska Amerika, del Evrope) živi 965 milijonov ljudi, od tega jih je 255 milijonov (26%) na podeželju. Pod pragom revščine (1 USD/dan) živi 8% ljudi. Delež revščine na podeželju je 13% in v naseljih 6%. Od 447 milijonov delovno sposobnih ljudi jih

82 milijonov (18%) dela v kmetijski panogi. Delež kmetijstva znaša 6% BDP. (The World Bank 2008, 30-38)

Iz teh podatkov je razvidno, da so številne najmanj razvite DVR predvsem kmetijsko usmerjene države in mora biti potemtakem razvoj kmetijstva njihova prioriteta. Kmetijstvo prispeva velik delež k nacionalnemu BDP in ima največji delež pri odpravi revščine in lakote. Prav tako kmetijska panoga nudi zaposlitev skoraj dvema tretjinama ljudi. Iz tega izhajam, da je za take DVR smotno, da se primerno osredotočijo na ustrezen razvoj kmetijstva in preidejo k terciarnemu sektorju šele potem, ko je kmetijstvo zadosti razvito.

Zanimive uspehe beležijo na Kitajskem, kjer se kmetijstvo razvija po zaslugi kombinacije uspešnega sistema maloposestnikov, liberalizacije trga ter razvoja tehnologije. Kmetijska panoga namreč ponuja tudi nove poslovne priložnosti tako za domače kot tuje trge. Delež revnih na podeželju, ki je leta 1982 na Kitajskem znašal 53% je do leta 2001 padel na 8%. Podobno kot v Angliji in na Japonskem v 18. ter 19. stoletju, je tudi na Kitajskem kmetijski revoluciji sledila še industrijska. Vendar pa se vzporedno z uspehi pojavljajo tudi neuspehi, kar zlasti velja za področje podsaharske Afrike še posebej v primerjavi z zeleno revolucijo, ki se je zgodila v Južni Aziji. (The World Bank 2008, 26)

Graf 2.7: Razmerje med produktivnostjo žitnih polj in revščino

Vir: Ravallion in Chen 2004; World Bank 2006

Vir: The World Bank (2008, 27).

V petnajstih letih se v Južni Aziji donos na hektar povečal za več kot 50% in posledično se je stopnja revšine zmanjšala za 30%. Drugačna zgodba pa se odvija v podsaharski Afriki, kjer donos na hektar ostaja na isti ravni in tako tudi delež ljudi, ki živijo v revščini. Glavni razlogi so nizka produktivnost, večanje populacije, šibka mednarodna menjava ter visoki transakcijski stroški (glej Graf 2.7). (The World Bank 2008, 27)

2.3.4 Sklepi

Razvoj kmetijstva je pomemben zato, ker razvoj kmetijstva vodi do razvoja gospodarstva. Kmetijstvo prispeva k oblikovanju trajnostnega razvoja in k stabilni gospodarski rasti, saj z večanjem produktivnosti sorazmerno pada stopnja revščine. Poleg tega je v številnih DVR v kmetijski panogi zaposlenih 65% delovno sposobnih ljudi. Mnoge DVR so bile v svoji zgodovini kolonizirane s strani zahodnih evropskih držav in njihov razvoj ni potekal linearno. Bile so podvržene napačnim politikam, vmešavanju države ter nepopolnemu trgu. Za razvoj jim manjka tako kapital kot tudi razvita infrastruktura, institucije, koordinacija, znanje ter izobražena delovna sila. Menim, da je za DVR najprej pomembno, da poskrbi za razvoj kmetijstva, nenazadnje se večina ljudi v DVR ukvarja prav z kmetijstvom. Kasneje, z razvojem kmetijstva, pa se delež investiranja v kmetijsko panogo postopoma zmanjšuje.

3 LASTNOSTI KMETIJSTVA V DVR

V tem poglavju bom pregledal, kakšno je trenutno stanje v kmetijstvu v DVR ter pregledal lastnosti proizvodnje hrane in ostalih pridelkov v DVR. Pregledal bom kateri so problemi, ki se pojavljajo pri lastništvu proizvodnih virov z odkupom zemlje ter prisotnostjo mednarodnih korporacij. Prav tako bom preučil, kakšen vpliv ima mednarodni trg na razvoj kmetijstva v DVR in podal svoje mnenje. Analiziral bom tudi obseg mednarodne razvojne pomoči za razvoj kmetijstva v DVR in na podlagi ugotovitev podal svoje sklepe.

3.1 Proizvodnja hrane in ostalih pridelkov

Vse do druge polovice 20. stoletja so bile raziskave v kmetijstvu osredotočene predvsem v razvite države, medtem ko so bile raziskave v DVR večinoma usmerjene le v pridelke, ki so bili pomembni predvsem za potrebe razvitih držav. To se je spremenilo šele po 2. svetovni vojni in še bolj po svetovni krizi hrane v 60. letih zaradi česar so se raziskave za razvoj kmetijstva usmerile tudi v DVR. Posledica tega je, da je letna rast proizvodnje hrane v DVR med letom 1950 ter 1980 znašala 3%, kar je več kot je v tistem obdobju znašala rast svetovne populacije. (FAO 2010č)

Spodnji graf pa prikazuje, kako je naraščala svetovna proizvodnja hrane od leta 1990 do 2006.

Graf 3.1: Svetovna proizvodnja hrane

Vir: Faostat (2010).

Po raziskavah OECD in FAO-a bodo v prihodnjem desetletju prav DVR poskrbele za večjo rast svetovne proizvodnje hrane. Rast svetovne proizvodnje hrane naj bi se do leta 2019 povečala za 22%. V državah članicah OECD se pričakuje 10% rast, Evropa le 4%, medtem ko naj bi bila rast proizvodnje hrane na Kitajskem 26%, v Braziliji pa rekordnih 46%. Skupina najmanj razvitih držav naj bi poskrbela za rast proizvodnje hrane za 33% letno. Analitik Ben Buckner vidi kot glavni razlog za rast proizvodnje hrane v DVR v njihovem razpolaganju z neobdelano zemljo ter sedanjim primitivnim načinom kmetovanja. Z uvedbo novih modernih tehnologij v kmetijstvu v najmanj razvitih DVR se bo zelo povečal donos na hektar, s tem se bo lahko zagotovila zadostna preskrba hrane za naraščajočo svetovno populacijo ter tudi možnost razvoja drugih sektorjev v DVR. Buckner tudi meni, da proizvodnja hrane za vso populacijo ni problem, večji problem je zagotovitev oz. distribucija hrane vsem ljudem. (Hao 2010)

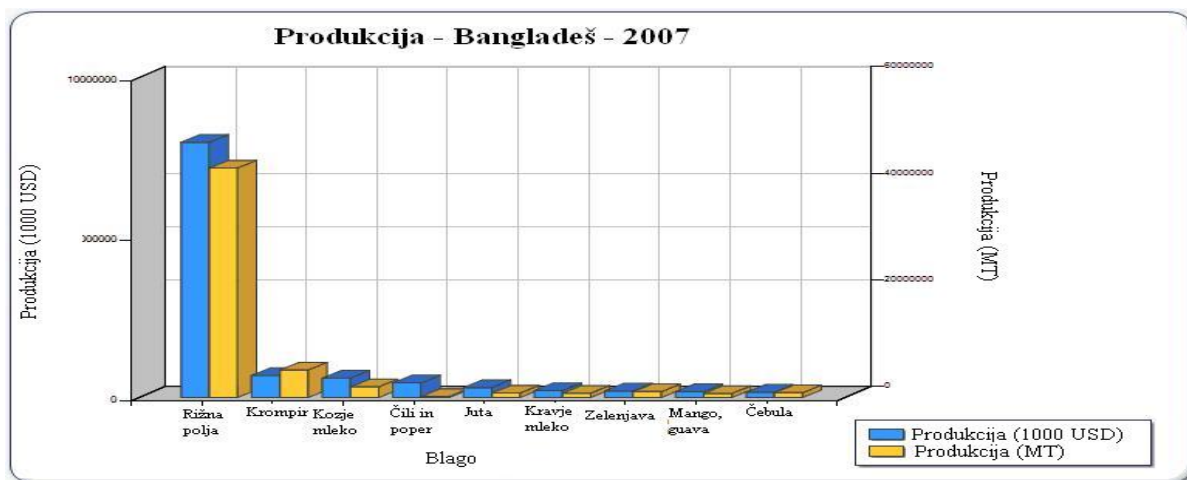
Leta 1948 so Združeni narodi pod vodstvom Franklina Delana in Eleanor Roosevelt sprejeli Splošno deklaracijo o človekovih pravicah. V skladu z njo ima vsak človek zagotovljeno pravico do zadostne hrane in pijače. To ne pomeni, da morajo vlade nahraniti ljudi ali jim neposredno plačevati, temveč pomeni predvsem, da so vlade dolžne zagotoviti pravičnost, to pa pomeni odklanjanje politike, ki ogroža osnovne človekove pravice. V Ameriki so ljudje lačni, saj si nekateri ne morejo privoščiti ne hrane ne stanovanja. Celodnevna služba in minimalne plače ne pokrijejo preprostih potreb štiričlanske družine in s tem prisilijo gospodinjstva, da izberejo med zavetjem in prehrano. Tako lahko lakota narašča tudi sredi izobilja. Podoben vzorec je moč najti v DVR, ki so večinoma revne in si ne morejo privoščiti pridelkov z lastne rodovitne zemlje. Eden najhujših problemov, s katerim se srečujejo kmetovalci, je prevelika proizvodnja, ki povzroča nizke cene kmetijskih izdelkov. Poleg gosto naseljenih in lačnih dežel, kot je Bangladeš, so redko naseljene dežele, npr. Brazilija in Bolivija, kjer lakota ostaja kljub obilnim prehranbeno-proizvodnim virom. Vsaka od teh držav ima dovolj virov, da bi nahranila svoje prebivalstvo, toda prostotrgovinska politika je zgradila svetovno gospodarstvo, ki uporablja te vire v drugačne namene. Globalni trg ne razdeljuje hrane po zemeljski obli glede na človekove potrebe, ampak v zameno za denar. Problem ni v premajhni proizvodnji hrane, temveč dejanski problem predstavljata prehranbeni sistem, ki je v lasti posameznikov, ki dajejo prednost dobičku pred potrebami človeka, in globalno gospodarstvo, v katerem imajo pravice korporacij do neomejenega dobička prednost pred osnovnimi človekovimi pravicami. Da bi nahranili šest današnjih

milijard in tiste, ki se bodo rodili v prihodnosti, moramo preoblikovati naš prehrambeni sistem, tako da bodo človekove pravice naša prva prednostna naloga. (Share Slovenija 2010)

3.1.1 Monokultura

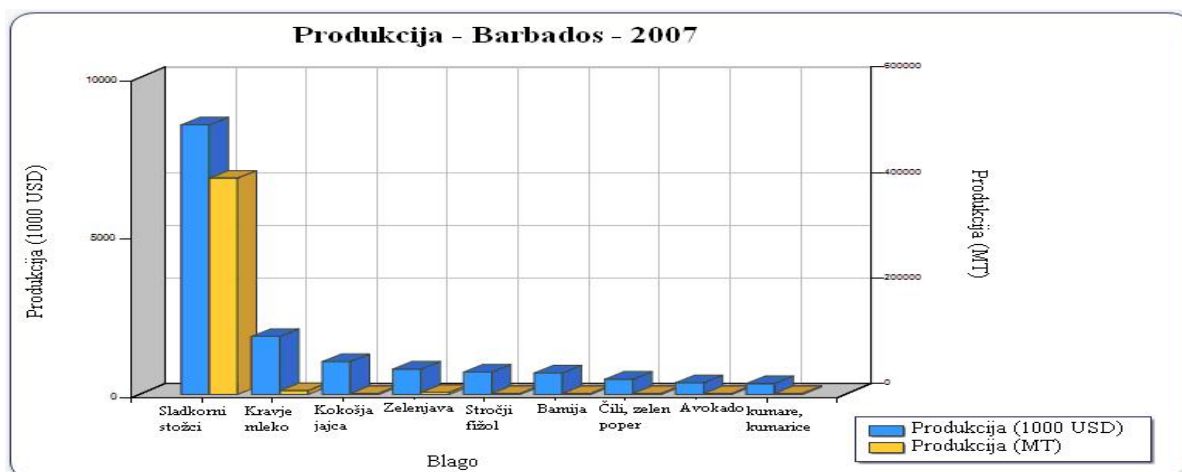
V današnjem modernem industrijskem kmetovanju prihaja pogosto do pojava, kjer se na določenem ozemlju goji le eno vrste kulture, temu pojavu pravimo monokultura. Gojenje iste vrste kulture na nekem ozemlju vodi do manjše odpornosti na bolezni ter skozi čas manj rodovitne zemlje. Zlasti nevaren je izbruh bolezni, na katero rastlina nima odpore, kar lahko v najslabšem primeru pomeni, da pridelovalec ostane brez letine. Kmetovalci si pomagajo z različnimi prijemi, z namenom, da se ohranja rodovitno zemljo, vendar kljub tem naporom študije kažejo, da se proizvodnja gojenja iste kulture na nekem ozemlju z leti manjša, najpogostejše po tretjem ali četrtem letu. (Cropscience 2010)

Graf 3.2: Proizvodnja hrane: Bangladeš

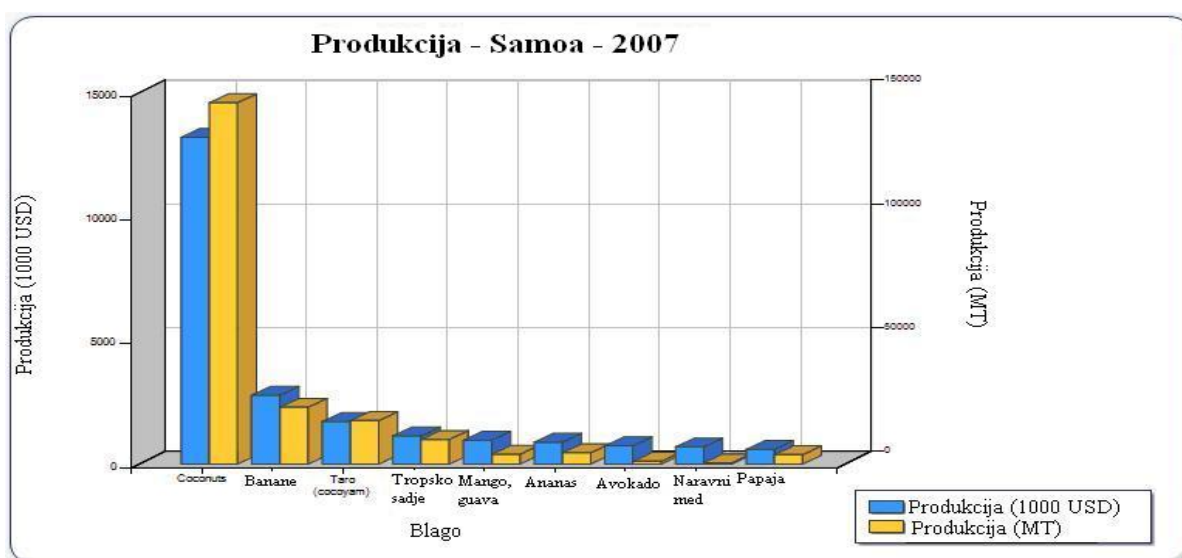
Vir: Faostat (2010).

Graf 3.3: Proizvodnja hrane: Barbados

Vir: Faostat (2010).

Graf 3.4: Proizvodnja hrane: Samoa

Vir: Faostat (2010).

V zgornjih grafih je prikazan primer treh držav (Bangladeš, Barbados in Samoa) kjer je produkcija usmerjena predvsem v gojenje ene vrste kulture. V Bangladešu pridelujejo večinoma riž, na Barbadosu sladkor ter kokos v Samoi. Razlogi za usmerjenost v gojenje ene vrste kulture so lahko različni, od specifične geografske lege, rodovitne zemlje do načrtno usmerjene politike v monokulturo. Tovrstna politika predstavlja tveganje in ima lahko negativne posledice. Grožnja lahko predstavljajo nestabilne cene na trgu, ko v primeru nepredvidenega padca cene določenega pridelka, od katerega je družba zelo odvisna, država nima primerne alternative, ki bi jo postavila na trg. Problem predstavljajo tudi možni izbruhi

bolezni, ki lahko zelo zmanjšajo letino ter možne naravne nesreče. V primeru, da se kateri od teh dejavnikov uresniči, se država sooča z nenadejanim primanjkljajem. To pa je po mojem mnenju mogoče preprečiti predvsem z širjenjem proizvodnje in tako zmanjšati odvisnost od gojenja pretežno ene vrste kulture.

3.1.2 Sklepi

Za zagotovitev ciljev po zadostni preskrbi hrane za celotno populacijo bodo tudi po mojem mnenju najpomembnejšo vlogo igrale DVR. Prav v teh delih sveta je namreč še največ neobdelanih površin in velika možnost tehnološkega napredka, kar bi lahko bistveno povečalo svetovno proizvodnjo hrane. Tudi sam menim, da zadostna proizvodnja hrane za ves svet ne bi smela biti problem tudi v prihodnje, temveč je večji problem zagotoviti distribucijo hrane vsem ljudem. Določene politike se odločajo tudi za gojenje ene vrste kulture na nekem ozemlju, kar po mojem mnenju samo kliče k katastrofi. Seveda nekatere države nimajo izbire oz. možnosti, da bi gojile tudi druge kulture na nekem ozemlju, bodisi zaradi geografskih ali podnebnih razlogov, vendar pa menim, da če le obstaja možnost, potem bi se morale države takšni politiki izogniti.

3.2 Lastništvo proizvodnih virov

Celoten svet se trudi zagotoviti nacionalno varnost s preskrbo hrane in energetske varnostjo. Države, ki imajo finančne vire, v DVR odkupujejo zemljišča in nanje selijo svojo proizvodnjo hrane ter tako znižujejo stroške proizvodnje in se izogibajo visokim tržnim cenam. Problem so tudi zasebni vlagatelji, ki v nakupu kmetij v tujini, vidijo vir novih prihodkov, kar ima resne posledice za ohranitev zemljiških posesti lokalnih skupnosti. (Ching in drugi 2010, 7)

Vse večji problem predstavlja tudi neenakomerno lastništvo zemlje. V Latinski Ameriki latifundisti upravljajo z 90% obdelovalne zemlje. Latifundije so ogromna posestva, nad 500 ha, ki so v lasti elite, medtem ko so minifundije manjše od 5 ha. Obstaja tudi veliko število kmečkih delavcev, ki nimajo lastništva nad zemljo in s težavo zagotavljajo preživetje svojim družinam. (Clawson 2006, 423) V DVR obstaja sloj kmetovalcev, ki razpolagajo z velikimi plantažami in zadostnim kapitalom. Vendar kljub oddajanju zemlje v najem kmetom, veliki posestniki, ki imajo v lasti najboljšo zemljo, pogosto puščajo dobršen del zemlje neobdelan.

Nepravični kmetijski sistem tako pušča zemljo v rokah najbolj neučinkovitih pridelovalcev. Majhni kmetovalci namreč dosežajo štiri do petkrat večjo pridelavo hrane na hektar, ker z zemljo delajo skrbno in uporabljajo pestre pridelovalne načine. Študije kažejo, da delitev velikih posestev na manjše enote lahko poveča pridelavo hrane za 80%. (Skrivnosti sveta 2010)

3.2.1 Odkup zemlje

Nakup velikih predelov zemljišč v DVR, katere kupujejo bogate države in privatni investitorji so postali zelo razširjen pojav. Nakupe zemlje je med drugim spodbudila tudi svetovna kriza hrane in danes ogroža preživetje približno 1.5 milijarde malih kmetov po vsem svetu. Med letoma 2006 ter 2009 je bilo na ta način kupljenih približno 37 do 49 milijonov hektarjev kmetijskih zemljišč. (Thalif 2009)

Tako je Savdska Arabija kupila 500 tisoč hektarov njiv v Tanzaniji. Demokratična republika Kongo se s skupino poslovnežev iz Južnoafriške republike dogovarja o prodaji 8 milijonov hektarov zemljišč za pridelavo soje in koruze. Indija je posodila denar podjetjem za nakup 350 tisoč hektarov zemlje v Afriki. Vsaj šest držav je kupilo rodovitno zemljo v Sudanu, v državi, kjer je lakota najhujša na svetu in je 5,6 milijona ljudi odvisnih od mednarodne pomoči v hrani. Južna Koreja je v Sudanu kupila 700 tisoč hektarov njiv. Ruski investitor Renaissance Capital je v Ukrajini kupil več kot 100 tisoč hektarov njiv, Morgan Stanley 40 tisoč hektarov, Libija pa 250 tisoč hektarov. Nemška banka in ameriška investicijska banka Goldman Sachs sta denar vložili v prašičje in perutninske farme na Kitajskem pod pogojem, da imata tudi pravico do kmetijske zemlje. Kuvajt je najel 130 tisoč hektarov njiv za pridelavo riža v Kambodži. Egipt bo na 840 tisoč hektarih njiv v Ugandi prideloval pšenico in koruzo. Pakistan in Filipini pa nameravata državam na območju Perzijskega zaliva dati na voljo milijon hektarov kmetijskih zemljišč. (Kocbek 2009)

Afrika ima največje površine neobdelane rodovitne zemlje in največ lačnih ljudi na svetu. Ko hrane zmanjkuje, investitor potrebuje šibko državo, ki ne predpiše nobenih pravil in dovoljuje izvoz hrane, čeprav njeni prebivalci stradajo. Vendar pa več rodovitne zemlje, ko bodo revne države prodale, več njihovih prebivalcev bo lačnih. Bogate države in podjetja za pridelavo hrane sicer najamejo domačine v revnih državah, toda ves pridelek takoj odpeljejo iz države.

Po podatkih nemškega tednika Spiegel, hektar rodovitne zemlje v Zambiji stane od 350 do 500 dolarjev, to je desetkrat manj kot recimo v Argentini in ZDA. Hektarski donos afriškega malega kmeta se zadnjih 40 let ni povečal, zato ga je mogoče zgolj z malo umetnih gnojil in umetnega namakanja zelo hitro bistveno povečati. Prodaja zemljišč v Afriki tujcem je problem tudi zato, ker je tam 50 odstotkov ljudi majhnih kmetov. Raziskave kažejo, da razvite države za nakup in najem zemlje v revnih državah na leto porabijo od 20 do 30 milijard dolarjev. (Kocbek 2009)

3.2.2 Prisotnost korporacij

Finančne vloške v kmetijstvo v glavnem diktirajo interesi korporacij, ki nadzorujejo svetovni trg semen, agrokemikalij in živilski farmacevtski trg. 10 največjih svetovnih družb ima v proizvodnji in trženju semen skupni lastniški delež 67% svetovnega trga, 89% tržni delež v proizvodnji in trženju agrokemikalij in 63% tržni delež v proizvodnji in trženju živilskih farmacevtskih izdelkov. (Ching in drugi 2010, 7)

Pred tremi desetletji se je s proizvodnjo in prodajo semen ukvarjalo več kot tisoč podjetij, danes več kot dve tretjini svetovne prodaje nadzoruje samo deset družb. S proizvodnjo pesticidov se je pred 30 leti ukvarjalo več ducatov podjetij, danes ima deset podjetij nadzor nad skoraj 90% prodaje agrokemikalij po celem svetu. Od skoraj tisoč podjetij, ki se je ukvarjalo z biotehnologijo pred 15 leti, je danes deset podjetij, ki predstavljajo $\frac{3}{4}$ prihodkov te industrije. Deset največjih farmacevtskih družb pa danes kontrolira 55% svetovnega trga s prepovedanimi drogami. (Ching 2008a)

Znanstvene in razvojne organizacije poudarjajo, da so za večjo produktivnost v kmetijski panogi ključnega pomena male, družinske kmetije in ne velike, tovarniške. Za rešitev majhnih kmetov je med drugim potrebna tudi zakonodaja, ki bo urejala pogodbe o proizvodni hrane in zagotovila pravičen delež pri trgovanju. (Gura 2008, 33-34)

3.2.3 Poziv mednarodnih organizacij

Organizacija ZN za prehrano in kmetijstvo (FAO) in mednarodni sklad za kmetijski razvoj (IFAD) sta že večkrat pozvali h kodeksu oz. neki obliki smernic, da bi zaščitili lokalno

prebivalstvo in kmete. Obe agencij ZN trdita, da bi lahko s pravilno ureditvijo odnosov krepili globalno varnost preskrbe s hrano z zagotavljanjem nujno potrebnih naložb v kmetijstvo v DVR ter prispevali k večji stopnji kmetijske pridelave, izvoza in zagotovitvi delovnih mest. Neposredne tuje naložbe so lahko pomembno sredstvo, ki pa mora biti urejeno na način, ki bo zagotavljal suverenost posamezne države.

Ameriški predsednik John F. Kennedy je nekoč dejal, da svet ima kapacitete, vendar lakote kljub temu ne bo odpravil. Je imel prav? (Thalif 2009)

3.2.4 Sklepi

Nakup zemlje v tujini je občutljivo politično vprašanje. Sam vidim v tem tako pozitivne kot negativne učinke. Pozitivno je, da se vlaga v kmetijske površine z namenom, da se poveča produktivnost, vendar pa ima tovrstno vlaganje tudi negativne posledice, saj predstavlja grožnjo podeželskemu gospodarstvu in zemljiškim reformam, ki bi želela dostop do hrane urediti bolj pravično. Menim, da gre tu bolj za izkoriščanje revnih kot pomoč, saj so pogodbe, s katerimi revne države svojo zemljo oddajo v najem ali prodajo, pogosto slabe. Glavne naložbe, ki prihajajo iz zasebnega sektorja so namreč usmerjene izključno v ustvarjanje dobička na mednarodnih trgih, zato se je tudi uveljavilo prepričanje, da hrana postaja nova nafta. Odkupovanje zemlje s strani razvitih držav zmanjšuje možnosti razvoja kmetijstva v DVR, zato menim, da bo potrebno reagirati na prisotnost velikih korporacij, ki imajo v DVR svoje nemajhne lastniške deleže ter zagotoviti majhnim kmetom dostop do zemljišč.

3.3 Vpliv mednarodne trgovine

FAO poroča, da se je število revnih iz leta 2007 povečalo za 40 mio, z 923 mio na 963 mio. Čeprav je veliko faktorjev vplivalo na krizo, je med njimi najbolj pomembna visoka cena hrane, ki vpliva na to, da revni postanejo še revnejši. (Ching in drugi 2010, 4-5)

Največji vpliv na rast cene hrane je imela rast cene nafte, saj uporaba nafte pomeni višje proizvodne stroške v kmetijstvu. Velik vpliv na rast cen hrane ima tudi rastoča svetovna populacija in povečanje kupne moči svetovnega prebivalstva, predvsem na Kitajskem in v

Indiji ter reforme kmetijske politike, v razvitem svetu, v EU in ZDA, medtem ko je vpliv podnebnih sprememb na rast cene hrane zaenkrat zanemarljiv. (Tomovič 2008)

3.3.1 Svetovna trgovinska organizacija (STO)

Svetovna trgovinska organizacija, ustanovljena leta 1995 se ukvarja z pravili trgovanja med narodi na globalni ravni in danes šteje 153 članic. Slovenija je članica STO vse od leta 1995. Namen STO je liberalizacija trga in zagotovitev prostega trgovanja ter odstranitev vseh preprek, ki to onemogočajo. STO predstavlja tudi prostor, kjer se članice pogajajo o trgovinskih sporazumih oz. o težavah, s katerimi se soočajo, saj se večina problemov reši prav s pogajanjem. Nenazadnje pa predstavlja tudi sistem pravil mednarodnega trgovanja na podlagi raznih pogodb, podpisanih s strani članic. Kljub temu pa STO ni tako mlada organizacija, temveč je naslednica Splošnega sporazuma o trgovini in tarifah (GATT), ki je bilo ustanovljeno leta 1948. Znotraj GATT-a je bilo opravljenih več krogov pogajanj, med katerimi je najpomembnejši Urugvajski krog trgovinskih pogajanj, ki je potekal od leta 1986 do leta 1994, katerega posledica je ustanovitev STO. (World Trade Organization 2010a)

Urugvajski krog pogajanj velja za pomemben prvi korak k reformi kmetijske trgovine in k odpravi izkrivljanj v tej trgovini kot posledice politik domače podpore. Pripeljal je do dogovora o kmetijstvu, ki je obravnaval dostop do trga, domače pomoči in izvozne subvencije. Dogovor je pozval k zmanjšanju celotne količine pomoči kmetijstvu z namenom, da bi preprečili izkrivljanje svetovnih trgov, vendar od najmanj razvitih držav niso zahtevali zmanjševanja pomoči kmetijstvu. Glavni cilj je bilo zagotovitev dostopa do trga. Članice so se sporazumele o spremembi uvoznega nadzora, vključno spremenljivimi uvoznimi dajatvami in uvoznimi tarifami v sistem vezanih tarif. Tarife naj bi zmanjšali za povprečno 36% v obdobju od 1995 do 2000 (24% zmanjšanja za DVR), in za najmanj 15% za vsak proizvod (10% za DVR). Skupni obseg domače podpore naj bi se zmanjšal za povprečno 20% za vse proizvode (13% za DVR). Izvozne subvencije pa naj bi zmanjšali za 21% za vsak proizvod (14% za DVR) in za 36% (24% za DVR) izraženo v obliki proračuna. (Youth Farm 2010a)

Trenutno poteka Doha krog pogajanj, ki so se začela leta 2001, vendar so bila večkrat prestavljena. Prav kmetijska panoga je tista, kjer se zahteve DVR najbolj razlikujejo od ponudb razvitih držav. Dolgoročni cilj trgovinskih pogajanj na področju kmetijstva je

vzpostaviti pravičen in tržno usmerjen trgovinski sistem. Posebne obravnave so deležne predvsem DVR, kar je razvidno tako iz sprejetih obvez kot ukrepov. Pogajanja so usmerjena v izboljšave glede dostopa na trg, zmanjšanja oz. postopno odpravo vseh oblik izvoznih subvencij ter zmanjšanje domačih subvencij, ki ovirajo trgovino. (MG 2010)

Približno dve tretjini članic STO predstavljajo DVR in imajo vse pomembnejšo vlogo zlasti zaradi njihovega števila, njihove vse večje vloge v globalni ekonomiji ter pomembnosti trgovanja za njihov razvoj. Vendar pa tudi DVR predstavljajo zelo raznovrstno skupino, ki ima različne poglede in skrbi. V ta namen STO skrbi za posebne pogodbe, ki postavljajo DVR v boljši položaj zlasti pri provizijah. Tako za DVR ne velja načelo recipročnosti oz. ko razvite članice ugodijo zahtevam DVR naj ne pričakujejo, da bodo DVR izenačile njihovo ponudbo. Prav tako imajo DVR ponavadi daljši rok za izpolnitev zahtev. Sekretariat STO razpolaga z pravnimi strokovnjaki, ki nudijo pomoč DVR pri njihovih sporih ter nudi pomoč DVR tudi v obliki tehnične pomoči, hkrati nudi pomoč tudi posebnim agencijam, ki se ukvarjajo z položajem DVR. Poleg tega omogoča najrevnejšim nečlanicam hitrejši proces pri pogajanjih za članstvo v STO. (World Trade Organization 2010b)

3.3.2 Subvencioniranje

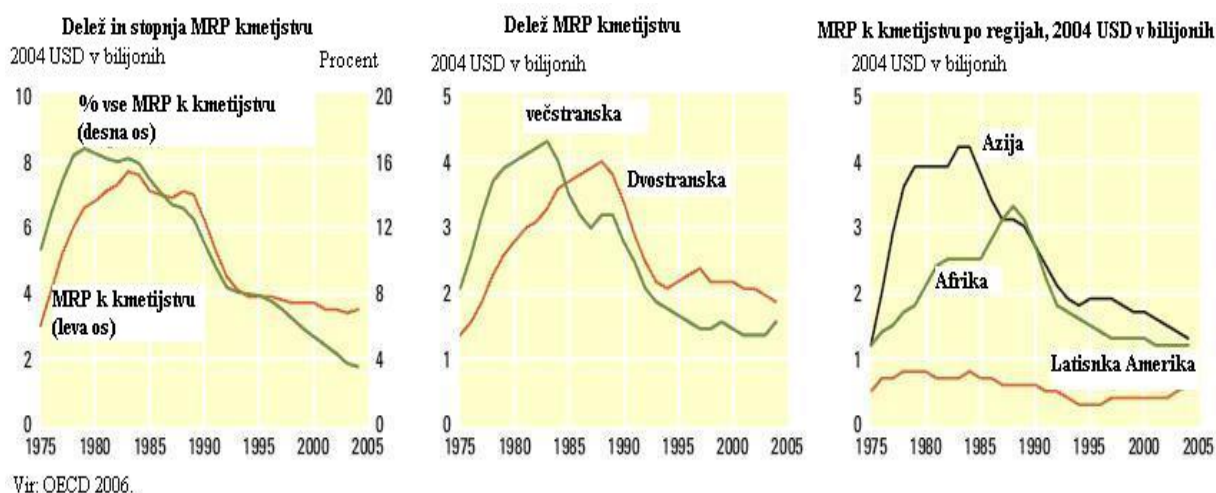
Tudi razvite države s svojimi politikami povzročajo propad kmetijstva v DVR, saj prodajajo presežke kmetijskih pridelkov v DVR prepoceni. Pred reformami leta 2003 so bili namreč kmetje v EU plačani glede na količino proizvedenega pridelka, zato so vse metode prilagodili tako, da so kar najbolj povečali svojo pridelavo in tako povečali prejete subvencije. Posledica tega so bili presežki pridelkov, katere EU ni mogla porabiti in jih je nato poceni prodajala državam tretjega sveta. Temu načinu pravimo izvoz pod ceno. EU je subvencionirala tudi izvoz, kadar je bila cena višja od tržnih cen v preostalem svetu ter nalagala dajatve na uvoz proizvodov iz drugih držav. Po podatkih OECD razvite države dajejo za podporo lastnim kmetijskim sektorjem milijardo dolarjev dnevno, to pa je številka, ki je šestkrat večja od celotne pomoči, ki jo pošiljajo v nerazvite države. Te politike močno ogrožajo kmete v DVR, ki ne morejo tekmovati z močno subvencioniranim uvozom, prav tako pa si ne morejo privoščiti plačevanja uvoznih dajatev, da bi svoje pridelke prodajali državam EU. Izgubo dohodka v DVR kot posledica pomanjkanja dostopa do mednarodnega trga je ocenjena na prek 100 milijard USD letno. Tako je za propad kmetijstva v DVR deloma kriva tudi politika

razvitih držav. V preteklosti so DVR same zagotavljale hrano za lastne ljudi, danes pa so globalni trendi v kmetijski tehnologiji, pridelavi in porazdeljevanju prekinili te tradicionalne sisteme in posledica tega je širjenje revščine, velika lakota ter posredno tudi rast mest v DVR. (Youth Farm 2010b)

3.3.3 Mednarodna razvojna pomoč (MRP)

Mednarodna razvojna pomoč je pomoč, ki jo nudijo razvite države v podporo ekonomskemu, socialnemu in političnemu stanju v DVR. Države donatorice, med katere spada tudi Slovenija, prispevajo delež bruto nacionalnega dohodka (BND) za enakopravnejši in bolj uravnotežen svetovni razvoj. Slovenija se je ob vstopu v EU zavezala, da bo do leta 2010 prispevala 0,17% in do leta 2015 0,33% BND za razvojno pomoč. (Ekvilib Inštitut 2009)

Graf 3.5: Mednarodna razvojna pomoč

Vir: The World Bank (2008, 41).

Delež MRP za kmetijstvo se je v zadnjih dveh desetletjih opazno zmanjšal. Leta 1979 je bil delež MRP, ki je bil namenjen kmetijstvu, približno 18%, medtem ko je v letu 2005, delež MRP namenjen kmetijstvu, znašal le 3.5%. Tudi v absolutnih številkah je znesek upadel. Leta 1984 je bilo namenjeno kmetijstvu 8 milijard USD, medtem ko je bilo leta 2004 namenjeno kmetijstvu le 3,4 milijard USD. Največji upad je opazen pri multilateralnih finančnih institucijah, še posebno pri Svetovni banki.

Ob koncu 70. ter začetku 80. let je bilo največ MRP za kmetijstvo namenjeno Aziji, vendar pa se je ta krivulja začela spuščati vse od začetka 90. let. MRP, namenjena afriški regiji, je naraščala do konca 80. let, nato pa prav tako znatno upadla, leta 2004 je bilo tako namenjeno Afriki le 1,2 milijarde USD za kmetijstvo. Delež MRP, ki je namenjen kmetijstvu v Južni Ameriki, pa je ves čas konstanten in se giblje nekaj nad 0,5 milijarde USD (glej graf 3.5).

Razlogi, zaradi katerih se delež MRP, namenjen kmetijstvu, zmanjšuje:

- Konkurenca med sektorji.
- Številne krize, ki so potrebovale MRP.
- Kmetje v nekaterih držav donatorkah nasprotujejo podpori kmetijstva na njihovih glavnih izvoznih trgih.
- Nasprotovanje nekaterih okoljskih organizacij, ki vidijo kmetijstvo kot glavnega uničevalca naravnih virov ter onesnaževalca okolja.

Zaradi vse višje mednarodne cene kmetijskih izdelkov se zanimanje za investiranje v kmetijstvu od leta 2001 spet povečuje. Prioriteta vlad DVR postaja razvoj kmetijstva. Z novimi pristopi k razvoju kmetijstva, ki temeljijo na decentralizaciji in sodelovanju javno-zasebnega partnerstva, pa je možnost za uspeh še večja. (The World Bank 2008, 41-42)

3.3.4 Sklepi

Vpliv mednarodne trgovine je za DVR bistveno večji kot si mislimo. Razvite države s svojimi politikami združevanj in subvencioniranjem povzročajo, da kmetijstvo DVR zelo težko dohaja smernice razvitih držav. STO je organizacija, ki nudi DVR priložnost, da tudi same vplivajo na mednarodni trg kar se je pokazalo v urugvajskem krogu pogajanj. Glede na trenutno stanje v svetu, menim da bo vloga DVR postala vse pomembnejša, zaradi česar si bodo lahko DVR postopoma skozi pogajanja izboljšale svoj položaj. Vsaka pomoč, ki so jo DVR deležne je dobrodošla. Ena izmed pomoči je MRP, ki predstavlja pomemben vir dohodkov za mnoge DVR, vendar pa je na posameznih vladah naloga to pomoč čim boljše izkoristiti. Glede na to, da ima kmetijstvo pomembno vlogo pri odpravljanju svetovne lakote in revščine menim, da bi moral biti delež pomoči namenjen kmetijstvu v DVR bistveno večji. Kljub temu se ne gre zanašati samo na MRP, potrebne so predvsem reforme znotraj držav in MRP vidim kot sredstvo, ki omogoča uresničevanje reform. Prav tako velja izkoristiti

trenutno stanje na mednarodnem trgu kmetijskih izdelkov in privabiti investitorje ter donatorje v kmetijsko panogo ter s tem pospešiti razvoj kmetijstva.

4 TRAJNOSTNO KMETIJSTVO V DVR

Resne grožnje kmetijski proizvodnji povzročajo pogostejše ekstremne vremenske razmere, ki vplivajo na razpoložljivost vode, suše in splošno spreminjajoče se okoljske razmere. Organizacija Združenih narodov za prehrano in kmetijstvo (FAO) predvideva, da se bo svetovna proizvodnja žita zmanjšala tudi zaradi neugodnih vremenskih razmer. (FAO 2010d)

Rešitev je kmetijstvo, prilagojeno vplivom podnebnih sprememb in ki vpliva na zmanjšanje emisij toplogrednih plinov. To pa lahko dosežemo le s trajnostnim kmetijstvom in vzpostavitvijo podpornih politik in programov takšnemu kmetijstvu. (Ching in drugi 2010, 6)

V tem poglavju bom pregledal, kakšno alternativo kmetijstvu v DVR predstavlja trajnostno kmetijstvo. Analiziral bom prednosti in slabosti ekološkega in gensko spremenjene hane ter podal svoje mnenje.

4.1 Ekološko kmetijstvo

Prevladujoča praksa v zadnjih 20 letih je promovirala gojenje ene kulture in uporabo agrotehnologije. Danes pa Mednarodni sklad za razvoj kmetijstva (IFAD) meni, da je najboljši način, kako zagotoviti preskrbljenost s hrano in ublažiti klimatske spremembe podpora majhnim ekološkim farmam. (Ching in drugi 2010, 4-5) Tako so Združeni narodi razglasili leto 2010, za leto biotske raznovrstnosti z namenom, da bi poudarili potrebo po zavarovanju raznolikosti živalskega in rastlinskega sveta. (MOP 2010)

Ekološko kmetijstvo je način kmetovanja, ki je prijazen do narave in človeka, saj ne uporablja ne kemičnih sredstev, niti gensko spremenjenih organizmov. Za zatiranje bolezni, škodljivcev in plevela pa uporablja naravna gnojila. Gojijo se rastline, prilagojene podnebnim razmeram, upošteva pa tudi biološke potrebe živali. (Inštitut za kontrolo in certifikacijo v kmetijstvu in gozdarstvu 2010)

Ključno vprašanje, ki ga ponuja ekološko kmetijstvo je, ali je z njim možno zadovoljiti svetovne potrebe po hrani. Ekološko kmetijstvo ima sicer velike prednosti z okoljskega in socialnega vidika, vprašanje pa je ali so donosi, ki jih daje, prenizki. (Ching 2008c)

V razvitih državah je donos ekološkega kmetijstva mogoče primerjati z donosom konvencionalnega kmetijstva. V povprečju v razvitih državah ekološki sistemi proizvajajo 92% donosa, ki ga proizvaja konvencionalno kmetijstvo. V DVR lahko ekološko kmetijstvo, po mnenju nekaterih strokovnjakov, močno poveča produktivnost, še posebej, če je potrebno malo produkcijskih sredstev, kar v veliki meri velja za Afriko. Organski sistemi lahko v DVR proizvedejo celo 80% več od konvencionalnih kmetij in bi hipotetično lahko proizvedli dovolj hrane za ohranitev sedanje človeške populacije, morda celo več, če bi se zemljišča ohranjala za kmetijstvo in ne namenjala za industrijsko proizvodnjo. Tako bi lahko ekološko kmetijstvo omogočilo dovolj hrane na svetovni ravni in to brez negativnih vplivov na okolje. (Ching 2008c)

S prehodom iz konvencionalnega v ekološko kmetijstvo se je pri 286 projektih v 57 državah kmetijska produktivnost povečala za povprečno 79%. Pri tem so uporabili različne tehnologije kot je zatiranje škodljivcev, integrirano upravljanje hranil, ohranjanje obdelovalne zemlje, zadrževanje vode v sušnih območjih in vključevanje živinoreje in ribogojništva v kmetijstvo. Povprečna proizvodnja hrane se je pri 4.42 milijona malih kmetov povečala za 73%. Proizvodnja hrane približno 150.000 kmetov, ki pridelujejo krompir je bila večja za 17 ton (do 150%). Skupna proizvodnja večjih kmetij v Latinski Ameriki pa se je povečala za 46%. (Ching 2008c)

Na konferenci o ekološkem kmetijstvu, novembra 2008, je bilo sprejetih več ukrepov za podporo o nadaljnjem razvoju ekološkega kmetijstva. Pozvali so Afriško Unijo (v nadaljevanju AU) in druge regionalne organizacije (SADC, ECOWAS, COMESA in druge) k sprejemu ukrepov za pomoč afriškim vladam pri izvajanju politik za ekološko kmetijstvo. Za pomoč AU pri izvajanju teh politik pa so zadolžili FAO. Vlade so pozvali k izvedbi celotne analize kmetijskih pogojev v svojih državah, ter k prepoznavanju ovir za prehod v ekološko kmetijstvo in vrzeli v politiki posameznih držav. Zagotoviti je potrebno skladnost politik tako, da bodo spodbujale in poenostavile ekološko kmetijstvo. Vlade so bile pozvane k zagotovitvi podpore pri povezovanju kmetov in k razvoju domačih in regionalnih trgov za ekološke kmetijske proizvode ter odstranjevanju ovir v regionalni in mednarodni trgovini.

Trgovinske politike morajo biti namreč oblikovane tako, da bodo podpirale ekološko kmetijstvo. V vsaki državi je potrebno prikazati prednosti ekološkega kmetijstva ter nuditi gradivo in sestaviti seznam strokovnjakov. Vzpostavil naj bi se center za vire o ekološkem kmetijstvu (npr. elektronska knjižnica) ter tako omogočiti boljšo komunikacijo ter izmenjavo informacij in izkušenj o ekološkem kmetovanju. V ta namen je bil ustanovljen tudi Stalni odbor za ekološko kmetijstvo, ki vključuje predstavnike iz vsake sodelujoče države. (Ching 2008b)

Poročilo IAASTD iz leta 2008, ki ga je pripravilo 400 znanstvenikov ter podpisalo približno 60 držav ugotavlja, da GSO ne prispevajo k odpravi svetovne lakote in revščine, temveč priporoča kmetijsko-ekološko kmetovanje. Raziskave v okviru programa ZN za okolje so opozorile, da ekološko kmetijstvo predvsem na manjših kmetijah prispeva k povečanim donosom brez škodljivih vplivov na okolje in brez družbene škode, ki ju povzroča industrijsko kmetijstvo. Analiza UNEP za 114 projektov v 24 afriških državah je ugotovila, da so tam, kjer so uporabili ekološke kmetijske prakse pridelali dobre pridelke in ustvarili višji dohodek. (Slabe 2010)

4.2 Gensko spremenjena hrana

V naslednjih 50 letih je predvidena podvojitev celotnega prebivalstva in gensko spremenjena hrana bi lahko zagotovila ustrezno preskrbo. Izraz gensko spremenjena hrana ali gensko spremenjeni organizmi se najpogosteje uporablja za pridelek rastlin, ki so ustvarjene za prehrano ljudi in živali z uporabo najnovejših tehnik molekularne biologije. Te rastline so bile spremenjene v laboratoriju z namenom doseganja zelenih lastnosti. Genski inženiring lahko zelo hitro in natančno ustvari rastlino s točno določenimi lastnostmi. Genetiki lahko recimo izolirajo gen, ki je odgovoren za sušo in ta gen vstavijo v drugo rastlino. Tako bo tudi nova, gensko spremenjena rastlina, pridobila odpornost proti suši. Celo več – ne samo, da se lahko geni prenašajo iz ene rastline v drugo, uporabiti je mogoče celo gene organizmov, ki ne sodijo v skupino rastlin. Najbolj znan primer je uporaba t.i. B.t. genov v koruzi in drugih poljščinah. B.t. gen je bakterija, ki se pojavlja spontano in proizvaja proteinske kristale, ki so smrtonosni za ličinke insektov. Ti geni so bili preneseni v koruzo, ki je tako lahko ustvarjala lastna sredstva zoper insekte. (Whitman 2000)

Eden izmed načinov prilagajanja na podnebne spremembe v kmetijstvu je usmerjen v gensko inženirstvo različnih pridelkov z željo, da se na ta način upre sušam in poplavam. Tako je večina agro-kemijskih korporacij preusmerila svoje naložbe v razvoj genetsko spremenjenih poljščin, prilagojenih podnebnim spremembam. Prav podnebne spremembe so videti kot priložnost za razvoj GSO. Vendar pa ta razvoj s seboj prinaša tudi negativne dejavnike kot so prisotnost korporacij, dvig stroškov, ogrožanje preživetja malih kmetov in nenazadnje gensko spremenjene rastline predstavljajo resno nevarnost za okolje in zdravje ljudi in živali. (Ching in drugi 2010, 7)

Tudi okoljski aktivisti, strokovna združenja, znanstveniki, javne interesne skupine in vladni uradniki so izrazili zaskrbljenost glede gensko spremenjenih živil. Izrazili so nasprotovanje kmetijskim dejavnostim, ki stremijo izključno k dobičku, ne da bi se zavedali morebitne nevarnosti. Ravno tako so kritizirali vlade, ki niso zagotovile ustreznega izvajanja nadzora in zahtevajo, da se gensko spremenjene izdelke ustrezno označi, saj imajo ljudje pravico, da vedo kaj jedo. (Whitman 2000)

Po podatkih okoljskih in kmetijskih strokovnjakov je bilo pred 25 leti na svetu 7.000 gojiteljev semen in noben ni obvladoval več kot en odstotek svetovnega tržišča. Dandanes pa je stanje popolnoma spremenjeno. 10 največjih biokemičnih korporacij (vključno z Monsanto, DuPont-Pioneer, Syngenta, Bayer Cropscience, BASF in Dow Agrosiences) obvladuje več kot 50 odstotkov trga s semeni, katerih cilj je zaslužek. To postavlja kmetovalce v težke socialne in ekonomske razmere ter povzroča konflikte med kmeti in lastniki zemljišč, saj so le-ti odvisni od velikih agrokemičnih korporacij. (Habjan 2010)

Poročilo IAASTD iz leta 2008 navaja, da po več kot desetletju od vstopa na trg, gensko spremenjene poljščine niso bistveno pripomogle k izkoreninjenju svetovne lakote in revščine in ne predstavljajo rešitev tega problema. Raziskave ugotavljajo tudi, da GSO predstavljajo tveganje na področju zdravja, saj so ugotovili, da uživanje transgene soje pri miših in podganah povzroča obolenje jeter. (Greenpeace 2010)

Kljub temu v Braziliji GSO predstavljajo zgodbo o uspehu. Kmetje so kot prednost navedli, da je potrebno manj dela za pridelavo ter izpostavili predvsem nižje stroške in s tem posledično večji zaslužek. GSO je namreč potrebno manjkrat škropiti proti škodljivcem ter zemlje ni potrebno ves čas orati. Gensko spremenjeni pridelki so tudi ustrezno označeni

zaradi česar je bila na začetku prodaja nekoliko manjša, vendar so potrošniki kmalu spoznali, da jih nova tehnologija ne ogroža in jih danes večinoma ne odvrne od nakupa. (Pečenko 2010)

4.3 Povzetek

Iz podatkov, ki so bili navedeni je moč sklepati, da se z ekološkim kmetijstvom lahko zadovolji svetovne potrebe po hrani. Zato menim, da je ekološko kmetijstvo alternativa za kmetijstvo v DVR in lahko zadosti poveča produktivnost v kmetijski panogi ter zagotovi preskrbo hrane. Poleg tega nudi pozitivno politiko do malih kmetov na podeželju, katerih je v DVR največ. V DVR, zlasti v Afriki, ekološko kmetijstvo ni tako razvito kot v zahodnem svetu zato se tu odpira ogromno možnosti izboljšav. Tu menim, da bodo ključno vlogo odigrale vlade posameznih držav, ki bodo morale sprejeti razne ukrepe v pomoč ekološkem kmetovanju in prilagoditi politike. Ekološko kmetijstvo ne le, da povečuje donose ter izboljšuje lokalno pridelavo hrane z nizkimi stroški, temveč tudi zmanjšuje škodljive vplive na okolje in prispeva k blažitvi podnebnih sprememb.

Seveda bo vsak rekel, da je boljše uživati naravno pridelano hrano kot gensko predelano s pomočjo tehnologije kot je gensko inženirstvo. Vendar pa nam to prinaša mnogo koristi, ki jih ne gre prezreti in predstavlja prihodnost v kmetijstvu. Tudi sam sem mnenja, da GSO lahko zelo prispevajo k odpravi svetovne lahkote. Kot glavni dejavnik, zaradi katerega menim, da je koristno vlagati v gensko inženirstvo, bi izpostavil klimatske spremembe. Genski inženiring namreč nudi najboljši odpor na podnebne spremembe in omogoča možnost gojenja rastlin tudi ob slabših rodovitnih pogojih. Toda potrebno je upoštevati tudi negativne dejavnike, ki jih prinaša organsko kmetijstvo, saj gensko spremenjene rastline predstavljajo resno nevarnost za zdravje ljudi in živali ter ohranitev okolja. Negativno je tudi to, da je v primerjavi z ekološkim kmetovanjem bistveno manj prijazno do malih kmetov, saj je zadaj prisotnost močnih mednarodnih korporacij katerim gre predvsem za ustvarjanje lastnega dobička kot za odpravo svetovne revščine in lakote. Menim, da za DVR organsko kmetijstvo predstavlja alternativo predvsem na predelih, kjer podnebne spremembe ne omogočajo možnosti običajnega gojenja rastlin in bi zatorej v takšnih predelih lahko bistveno pripomoglo k odpravi lakote.

5 POTREBNE REFORME ZA RAZVOJ KMETIJSTVA V DVR

V tem poglavju bom pregledal, na katerih področjih so najbolj potrebne reforme za razvoj kmetijstva v DVR. Pregledal bom, kakšna je pomembnost vlad v DVR in kakšne reforme izvajajo. Kmetijstvo oz. kmetijski trg je namreč področje, na katerega praktično vsaka vlada regulira z ustreznimi ukrepi. Pregledal bom, zakaj so transakcijski stroški problem ter kakšne prednosti prinašajo sodobni informacijski sistemi ter decentralizacija. Prav tako bom pregledal, kakšna je obdavčitev kmetijstva v DVR ter kakšne prednosti prinaša regionalno sodelovanje. Preučil bom koristi, ki jih prinašajo inovacije v znanosti in tehnologiji ter pregledal v kolikšni meri DVR investirajo v inovacije in kakšni so rezultati ter podal svoje mnenje.

5.1 Vloga države pri razvoju kmetijstva v DVR

Pomembno vlogo pri določitvi cene na trgu imajo tudi vlade posameznih držav. Postavlja se vprašanje, kakšna je primerna vloga države glede posega na kmetijski trg. Nasprotniki vladnega posega na trg menijo, da le-ta vodi do ekonomsko neučinkovitih odločitev v proizvodnji ter demotivira kmetovalce pri iskanju inovacij ter nižanju stroškov. Zagovorniki posega vlade na trg pa menijo, da takšen poseg omogoča večjo gospodarsko rast, državi zagotavlja preskrbo z hrano in omogoča preživetje. Vloga države na trgu je odvisna od več dejavnikov. Zdi se, da je intervencija države na trgu kmetijskih izdelkov potrebna predvsem v DVR, kjer je delež ljudi, ki se ukvarja z kmetijstvom velik, prevladuje gojenje ene vrste pridelka ter je slaba infrastruktura. Glede na izkušnje iz preteklosti je poseg vlade na trg del dolgoročne strategije z namenom, da se dvigne produktivnost. Najpogostejši prijemi razvitih držav so liberalizacija trga, spodbujanje regijskega trgovanja ter odprava carin. Po tem zgledu tudi mnoge DVR ustanovljajo agencije z namenom, da se preprečijo nestabilnosti cen. S temi prijemi se želi predvsem ohranjati konkurenčnost revnih držav na mednarodni ravni zlasti pri izvozu izdelkov kot so kava, kakav, čaj, bombaž ter drugih izdelkov, ki predstavljajo za posamezne države glavni vir mednarodne izmenjave. Cena teh izdelkov namreč že nekaj časa pada, saj je svetovna zaloga večja kot je povpraševanje po teh izdelkih. (The World Bank 2008, 121-122)

Poleg posega vlad, preko raznih agencij, na kmetijske trge morajo vlade posegati tudi na druga področja kjer je potrebna njihova prisotnost. Potrebno je zagotoviti nižje transakcijske stroške, z omogočanjem sodobne tehnologije izboljšati informacijski sistem, poskrbeti za decentralizacijo ter zagotoviti nizko obdavčitev v kmetijski panogi. Povsem v domeni vlad pa je prizadevanje za regionalno sodelovanje, ki prinaša mnogo koristi.

5.1.1 Transakcijski stroški

Velik problem za male kmete s podeželja v DVR predstavljajo visoki transakcijski stroški. Prevozniki stroški, zaradi slabe cestne povezave, v državah kot so Benin, Madagaskar ter Malavi, predstavljajo več kot 50% vseh stroškov. V Vietnamu je že sama obnova cest prispevala k povečanju prodaje sadja, zelenjave in mesa. V Gruziji je gradnja in obnova cest poskrbela za večjo zaposlenost. Glede Madagaskarja simulacije predvidevajo, da bi se z 50% zmanjšanjem transportnega časa, proizvodnja riža povečala za 1%. V Etiopiji pa se je samo na podlagi boljše prometne povezave zmanjšala stopnja revščine za 6,7%. (The World Bank 2008, 119-120)

Izboljšana prometna povezava lahko poskrbi za zmanjšanje transakcijskih stroškov ter spodbudi trgovanje tudi na težje dostopnih mestih. Slaba prometna povezava namreč sovпада z nenaseljenostjo, brezposelnostjo, nizko izobrazbo, pomanjkanjem elektrike itd.. Gradnja cest je odvisna predvsem od geografskih, političnih in ekonomskih dejavnikov in sama politika mora uvideti, da je izboljšanje prometne povezave in s tem tudi zmanjšanje transakcijskih stroškov eden od instrumentov, ki prispeva k razvoju gospodarstva. (The World Bank 2008, 119-120)

5.1.2 Informacijski sistem

Poleg izboljšave transporta je potrebna tudi izboljšava informacijskega sistema. V preteklosti so bili informacijski sistemi neučinkoviti, saj so delovali prepočasi. Razvoj novih tehnologij kot je internet in mobilni telefon pa omogočajo možnost boljšega informiranja kmetovalcev. Potreben je sistem, ki omogoča povezavo in komunikacijo med prodajalcem in kupcem. Sistem, ki zagotavlja informacije o točni ceni v vsakem trenutku, transportne stroške, uvozne predpise in kontakte z prodajalci. Iz tega razloga v Indiji, ministrstvo za kmetijstvo preko

spletne strani zbira in posreduje podatke o cenah izdelkov na državni ravni. Podoben sistem so razvili tudi v Zahodni Afriki. Sistema že ponujata prve rezultate, vendar pa je za dolgoročno oceno še prekmalu. (The World Bank 2008, 119-121)

5.1.3 Decentralizacija

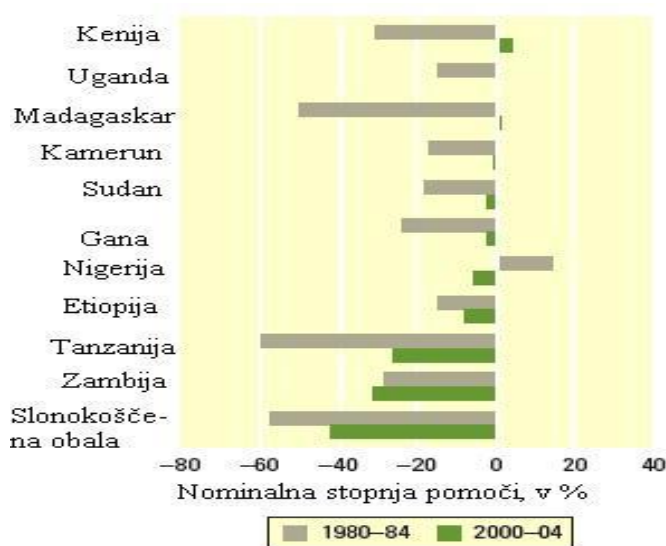
Globalizacija prinaša nove priložnosti in mnoge vlade se odločajo za bolj decentralizirane reforme, s čimer dajejo večjo vlogo lokalni samoupravi. Vlade DVR se zavedajo prednosti, ki jih prinaša decentralizacija upravljanja in so to politiko že prakticirale v preteklosti, vendar pa se pogosto srečajo z težavami, ki jih prinaša prenos avtoritete na lokalno upravo. Prednost dajanja večje vloge lokalni samoupravi je predvsem v možnosti prilagoditve implementacije politik glede na raznovrstne lokalne potrebe. Poleg tega omogoča večjo informiranost lokalnega prebivalstva, saj so jim informacije bolj dostopne. Kljub temu pa določene zadeve morajo ostati na centralni oz. državni ravni, kot je zagotovitev preskrbe s hrano ter ukrepi v primeru epidemij. (The World Bank 2008, 254-256)

5.1.4 Obdavčitev kmetijstva v DVR

Reforme v kmetijskih državah tretjega sveta so več kot prepolovile povprečno neto obdavčitev kmetijstva in sicer od 28% (1980-1984) do 10% (2000-2004). V eni izmed nedavnih študij je bilo ugotovljeno, da je imelo devet od enajst držav v drugem obdobju nižje neto davke. Le Nigeriji in Zambiji sta imeli višjo neto obdavčitve med dvema obdobjema, z največjo neto obdavčitvijo v letih 2000-2004. (The World Bank 2008, 99-101)

Znižanje obdavčitve v kmetijski panogi je predvsem posledica uspešne makroekonomske politike držav. Z nižjo obdavčitvijo se kmetom izboljša njihov položaj na trgu ter poleg tega tudi, bistveno bolj kot prej, spodbuja ljudi k ukvarjanju z kmetijsko dejavnostjo. Tovrstne obdavčitve, z namenom pridobitve prepotrebnih financ za razne reforme, so potrebne predvsem v državah kjer kmetijska panoga predstavlja glaven vir dohodkov.

Graf 5.1: Obdavčitev kmetijstva

Vir: Anderson

Vir: The World Bank (2008, 100).

5.1.5 Regionalno sodelovanje

Povezovanje kmetijskih politik na regionalni ravni prispeva zelo pozitivno k razvoju gospodarstva in uresničitvi kmetijsko razvojnih ciljev. V Zahodni Afriki je ustanovljenih več regionalnih organizacij, katerih cilj je povezovanje majhnih držav ter zmanjšati transakcijske stroške. Najbolj pomembna in uspešna je organizacija ECOWAS. (The World Bank 2008, 251)

Organizacija ECOWAS je bila ustanovljena leta 1975 v Lagosu, v Nigeriji in ima danes 15 držav članic. Cilj organizacije je postopoma uvesti enotno carinsko, trgovinsko in monetarno politiko ter prosti pretok kapitala, dela in storitev. Organizacija deluje na podoben način kot EU, med njenimi glavnimi cilji pa je tudi uskladiti kmetijsko politiko. (ECOWAS 2010)

5.1.6 Sklepi

Nobena vlada ne dopušča prostega trga v kmetijstvu in vedno posegajo vanj, vendar pa je vprašanje, v kolikšni meri se morajo. Poseg vlad na trg ima namreč tako prednosti kot slabosti, vendar pa sam vidim tu predvsem prednosti in menim, da je poseg vlad v DVR na

trg nujen. Potrebno je izboljšati konkurenčnost malih kmetov in omogočiti njihov vstop na trg. Izboljšati je potrebno infrastrukturo, tehnologijo, zagotoviti finančna sredstva ter organizacijo, da lahko DVR konkurirajo tudi na mednarodnem kmetijskem trgu. Menim, da bi že samo zmanjšanje transakcijskih stroškov, položaj malih kmetov na kmetijskem trgu bistveno izboljšalo. Izboljšana prometna povezava omogoča nižje transakcijske stroške in zagotavlja večjo gospodarsko sodelovanje. Veliko rezerve vidim v razvijanju informacijskega sistema. Sodobna tehnologija omogoča lažje informiranje kmečkega prebivalstva kar prinaša številne ugodnosti tako za proizvajalce kot za kupce. Nekaj poskusov v tej smeri je že bilo in menim, da jih bo v prihodnosti še več. Eden od načinov, kako poskrbeti za razvoj manj razvitih predelov, je tudi decentralizacija politike in tudi na tem področju bodo morale vlade postoriti še veliko dela. V DVR se veliko ljudi ukvarja z kmetijsko panogo, zato je tudi manjšanje obdavčitve zelo pomemben dejavnik, ki prispeva k razvoju kmetijske panoge. Na dolgi rok pa menim, da je regionalno povezovanje tisto, ki prinaša največ koristi. Odprava carin in s tem manjšanje transakcijskih stroškov, prosti pretok kapitala in dela so glavne prednosti, ki jih prinaša regionalno povezovanje in tu igrajo ključno vlogo vlade držav, ki morajo uskladiti svoje politike.

5.2 Razvoj v znanosti in tehnologiji

Zaradi vse večjega povpraševanja po hrani in kmetijskih izdelkih, ter pomanjkanja zemlje in vode se pričakuje, da bo večja produktivnost glavni vir rasti v kmetijski panogi. Kmetje in države morajo zato nenehno uvajati inovacije, da lahko ostanejo konkurenčni na globalnem trgu. Vse regije, še zlasti podsaharska Afrika, potrebujejo trajnostno tehnologijo, ki bo povečala produktivnost in zagotovila stabilnost. Vendar pa sam razvoj v tehnologiji in večji donosi na hektar ne bodo zadostovali. Potrebne so tudi inovacije oz. novi ukrepi glede varčevanja vode, energije, izboljšanje kvalitete pridelka ter varstvo okolja. Hitro se razvija tudi znanost, ki revolucionarno napreduje v biologiji ter informatiki, kar nudi možnost v produkcijskih sistemih, katerih se poslužujejo revni, da se reši problem suše in bolezni. Razvoj in inovacije v kmetijstvu nudijo možnosti sodelovanja širši skupnosti, vključno z privatnim sektorjem, civilnimi organizacijami ter kmeti. Investicije v raziskave in razvoj kmetijstva so spremenili kmetijstvo DVR v dinamičen sektor, ki zmanjšuje stopnjo revščine, je poln tehnoloških inovacij in beleži rast v produktivnosti. Kljub temu so v določenih predelih (podsaharska Afrika) investicije v raziskave in razvoj kmetijstva premajhne, kar je

zlasti posledica pomanjkljivosti nacionalnega in globalnega trga. (The World Bank 2008, 158-176)

5.2.1 Investicije v znanost in tehnologijo

V letu 2000 so DVR investirale 0.56% BDP kmetijske panoge v raziskave in razvoj kmetijstva, kar je mnogo manj od vložka razvitih držav, ki vlagajo 5.16% BDP kmetijske panoge. Glavni razlog za tako veliko razliko je vložek privatnega sektorja, ki je v DVR bistveno manjši kot v razvitih državah. Potrebno je tudi razumeti, da je vlaganje v znanost in tehnologijo dolgoročen proces, ki kaže rezultate na daljše obdobje, medtem ko je ekonomska politika bolj skoncentrirana na kratkoročne procese. Vlaganje v inovacije v znanosti in tehnologiji sta zelo pomembna za razvoj kmetijstva. Z njuno pomočjo bo kmetijstvo lažje konkuriralo vse večjemu povpraševanju po kmetijskih izdelkih. Za vse države sta znanost in inovacije ključnega pomena za ohranjanje konkurenčnosti tako na domačem kot tudi globalnem trgu. Investicije v znanost in tehnologijo v kmetijski panogi lahko bistveno pripomorejo tudi k odpravljanju svetovne revščine in kot zadnje, z inovacijami v znanosti in tehnologiji je kmetijstvo bolj odporno na globalne spremembe in naravne nesreče. (The World Bank 2008, 158-176)

5.2.2 Rezultati inovacij v kmetijstvu

V zadnjih desetletjih je bil najbolj viden uspeh pri genetskem razvoju. Genetske izboljšave pri pridelkih omogočajo večjo prilagodljivost in odpornost na različne klimatske spremembe. V zadnjih 40 letih, se je zahvaljujoč genetskim raziskavam ter z javnimi programi v DVR izboljšalo več kot 8.000 sort pridelkov. Tako je sedaj moč gojiti pridelke tudi na področjih, kjer včasih le-ti niso uspevali. Zaradi večje odpornosti pridelkov proti boleznim, suši in drugimi dejavniki so za kmete donosi pridelkov bolj stabilni kot v preteklosti. Samo pri pšenici in koruzi so letni prihodki od genetskih raziskav za 300 milijonov dolarjev višji od stroškov raziskav. Investicije v raziskave omogočajo tudi obrambo pred nenadnimi izbruhi bolezni. V Vzhodni Afriki se je v zadnjem času pojavila nova bakterija pri bananah, kar za Ugando pomeni 360 milijonov dolarjev letne izgube, zato so investicije v raziskave zelo pomembne, da se takšni izbruhi bolezni čimbolj ublažijo. Rezultati genetskih izboljšav so vidni tudi pri živini. V zadnjih 30 letih se je namreč povprečna teža živega prašiča v DVR

povečala iz 140kg na 330kg. Velik napredek je opazen tudi v biotehnologiji. Z razvojem krompirja, ki je odporen proti boleznim se je povečala produktivnost za 30-40%. Biotehnologija je zelo pomembna in uspešna pri svojem delovanju, vendar pa so investicije koncentrirane samo v privatnem sektorju in niso dostopne revnim kmetom. (The World Bank 2008, 158-176)

5.2.3 Transgenetika

Obstaja tudi nekoliko kontroverzna oblika biotehnologije, imenovana transgenetika. Pri transgenetiki se križata med seboj gena ali več genov različnih vrst rastlin z namenom ustvariti rastlino ali sadež, ki je večji, bolj odporen pred boleznimi in klimatskimi spremembami. Vendar pa transgenetika kljub prednostim, ki jih nudi ostaja kontroverzna zaradi potencialnih okoljskih in predvsem zdravstvenih razlogov. (The World Bank 2008, 158-176)

5.2.4 Sklepi

Eden od načinov kako zmanjšati svetovno revščino in lakoto je povečati produktivnost v kmetijski panogi in razvoj v znanosti in tehnologiji to omogoča. Inovacije kmetijstvu nudijo mnogo koristi saj lahko omogočajo gojenje na področjih kjer prej ni bilo možno in izboljšujejo odpornost pred boleznimi in sušami. Vse to prispeva tudi k stabilnosti letnega donosa kmetijskih pridelkov ter povečanju produktivnosti v kmetijski panogi. Kljub temu, da so rezultati pozitivni, je za DVR značilno, da je bistveno manj investicij v inovacije v kmetijstvu kot v razvitem zahodnem svetu. Poleg tega investicije v inovacije nudijo tudi možnost sodelovanja širše skupnosti, vključno z privatnim sektorjem. Na podlagi vseh teh ugotovitev menim, da je investiranje v znanost in tehnologijo ključno za ohranjanje konkurenčnosti na mednarodnem trgu in lahko bistveno pripomore k odpravi svetovne lakote in revščine. Slaba lastnost je le ta, da so rezultati vidni na dolgi rok, medtem ko je ekonomska politika skoncentrirana na kratkoročne procese.

6 ZAKLJUČKI DIPLOMSKEGA DELA

Po obsežnem pregledu značilnosti kmetijstva v DVR in kmetijski panogi v celoti, lahko zagotovim, da ima kmetijstvo zelo pomembno vlogo v DVR in zatorej potrjujem tezo, da vlaganje v kmetijsko panogo v DVR pripomore k razvoju gospodarstva, zagotovitvi državne samozadostnosti ter odpravi revščine in brezposelnosti. Potrjujem tudi tezo, da so potrebne reforme v kmetijski panogi za razvoj DVR. Menim, da je v DVR potrebno kmetijstvo ponovno vrniti na prva prioriteta razvojna mesta. Proizvodnja hrane v teh državah je namreč izostala pri razvojnih pospeških, ki so jih bila deležna druga področja gospodarstva in sedaj prebivalci teh držav plačujejo davek nerazvitega kmetijstva.

Strinjam se z teorijami, ki zagovarjajo tezo, da si razvoj sledi po nizu zaporednih stopenj v gospodarski razvitosti. Tudi v Angliji je prišlo najprej do revolucije v kmetijstvu in šele nato je sledila industrijska revolucija, po tem vrstnem redu je šla tudi preostala Evropa kot tudi Japonska in nenazadnje tudi Kitajska. Prav Kitajska predstavlja primer, kako je po zaslugi zelene revolucije uspela bistveno izboljšati gospodarski razvoj, zmanjšati delež revnih ter si zagotoviti državno samozadostnost. Skozi te vzorce so šle zgodovinsko razvite države in če želijo dohiteti razviti zahodni svet, bodo morale iti skozi podobno pot tudi DVR.

Zaradi rasti svetovne populacije bo potrebno v prihodnosti proizvesti vse več hrane, saj bo vse te ljudi potrebno nahraniti. Od treh milijard prebivalcev, ki danes živijo na podeželju se jih 2,5 milijarde ukvarja z kmetijstvom, kar priča o tem, da predstavlja kmetijstvo vir in sredstvo preživetja velikemu delu svetovne populacije. Kmetijstvo prispeva velik delež k BDP ter nudi zaposlitev $\frac{3}{4}$ prebivalstva s podeželja v DVR. Pomembnosti razvoja kmetijstva se zaveda tudi OZN, ki v milenijskih razvojnih ciljih na prvo mesto postavlja izkoreninjenje skrajne revščine in lakote, pri čemer bo prav razvoj kmetijstva odigralo najvidnejšo vlogo. V prid pomembnosti razvoja kmetijstva v DVR govori podatek, da je rast BDP v kmetijskem sektorju vsaj 2x bolj učinkovita pri odpravljanju revščine, kot rast BDP v drugih sektorjih v DVR. Menim, da bo kmetijstvo opravljalo ključno nalogo pri odpravi revščine, rasti državne blaginje ter zagotovitvi hrane za naraščajočo svetovno populacijo. Vendar pa so za doseg teh ciljev potrebne razne reforme, saj je število podhranjenih ljudi v DVR naraslo na rekordnih 1,02 milijarde.

Kmetijska politika, kakršna je danes v DVR, ni kos problemom kot so klimatske spremembe, pomanjkanje vode, višja temperatura, padavine, poplave, suše in ostale naravne nesreče, genetsko spremenjeni kmetijski pridelki, prisotnost mednarodnih korporacij, finančna kriza, nepopoln trg, itd.. Poleg tega se v DVR soočajo tudi z pomanjkanjem dejavnikov, kot so infrastruktura, institucije, izobražena delovna sila, načrtovanje in koordiniranje projektov ter motivacija. Prevladujoča praksa v zadnjih 20 letih je promovirala gojenje ene kulture in uporabo biotehnologije, danes pa velja prepričanje, da je najboljši način, kako zagotoviti preskrbljenost s hrano, podpora majhnim trajnostnim farmam.

Tudi sam sem mnenja, da trajnostno kmetijstvo je alternativa za kmetijstvo v DVR, saj raziskave kažejo, da bo s tem načinom kmetovanja možno zadovoljiti svetovne potrebe po hrani in to brez negativnih vplivov na okolje. Pri ekološkem kmetijstvu je pomembno to, da je prijazno predvsem za male kmete na podeželju, katerih je v DVR največ. Prednost ekološkega kmetovanja je tudi prijaznost do narave in človeka saj ne uporablja ne kemičnih sredstev, niti gensko spremenjenih organizmov. Ekološko kmetijstvo ne le, da povečuje donose ter izboljšuje lokalno pridelavo hrane z nizkimi stroški, temveč tudi zmanjšuje škodljive vplive na okolje in prispeva k blažitvi podnebnih sprememb. Številne prednosti prinaša tudi gensko spremenjena hrana, to je hrana, katere želene lastnosti ustvarimo z genskim inženiringom in lahko zelo prispeva k odpravi svetovne revščine in lakote. Organsko kmetijstvo namreč nudi najboljši odpor na podnebne spremembe in omogoča možnost gojenja rastlin tudi ob slabših rodovitnih pogojih.

V DVR, zlasti v Afriki, ekološko kmetijstvo ni tako razvito kot v zahodnem svetu, zato se tu odpira ogromno možnosti izboljšav. Tu menim, da bodo ključno vlogo odigrale vlade posameznih držav, ki bodo morale sprejeti razne ukrepe v pomoč ekološkem kmetovanju in prilagoditi politike. Najpomembnejše delo vlad je liberalizacija trga, spodbujanje regijskega trgovanja ter odprava carin.

Področja, na katerih lahko država postori še veliko, so tudi zmanjšanje transakcijskih stroškov v kmetijstvu, izboljšava informacijskega sistema oz. izobraževanje kmetov, poskrbeti je potrebno za decentralizacijo ter spodbujanje k regionalnem sodelovanju, ki prinaša ugodnosti kot je odprava carin, pretok znanja, kapitala in storitev. Menim, da bi že samo bolj izpopolnjeno izvajanje teh ukrepov lahko bistveno izboljšalo pogoje v kmetijski panogi.

Država mora poskrbeti tudi za dostop malih kmetov na trg in izboljšati njihovo konkurenčnost.

Poleg samih držav ima velik vpliv na razvoj kmetijstva v DVR tudi kapital. Problem predstavljajo odkupi zemlje ter naložbe v DVR, ki so usmerjene izključno v ustvarjanje dobička in predstavljajo resno grožnjo podeželskem gospodarstvu in zemljiškim reformam. Zato menim, da je potrebno reagirati na prisotnost velikih korporacij, ki imajo v DVR velike lastniške deleže z različnimi omejitvami ali zagotovitvami boljših pogojev za revne države. Tudi razvite države povzročajo s svojimi politikami in subvencioniranjem, da kmetijstvo v DVR zelo težko dohaja smernice razvitih držav. EU presežke pridelkov prodaja pod ceno državam tretjega sveta, subvencionira izvoz ter nalagala dajatve na uvoz, kar zelo ogroža kmete v DVR. STO je organizacija, ki sicer nudi DVR priložnost, da tudi same vplivajo na mednarodni trg in skušajo uresničiti svoje politike. Vendar menim, da bi v prihodnosti morale DVR takšne organizacije izkoristiti še boljše, kot pogajalsko izhodišče pa vidim v tem, da je prav razvoj nerazvitih najpomembnejši za odpravo svetovne revščine in lakote. Ena od pomoči, ki so jo DVR deležne, predstavlja mednarodna razvojna pomoč, katere pa je po mojem mnenju bistveno premalo kot jo je potrebno, še zlasti to velja za pomoč namenjeno kmetijski panogi.

V DVR je značilno, da je vlaganje v inovacije in tehnologijo bistveno manjše kot v razvitem svetu, zato menim, da je poleg vseh potrebnih razvojnih reform potrebno bistveno povečati tudi investiranje v znanost in razvoj tehnologije in tudi na ta način zmanjšati tehnološke razlike med državami. Za DVR je značilno, da je zaradi primitivnega obdelovanja zemlje donos na hektar nizek in bi bilo že samo z nekaj inovacijami ter sodobnejšimi tehnologijami možno donos na hektar bistveno povečati. Nove tehnologije lahko omogočijo gojenje na področjih, kjer prej ni bilo možno ter izboljšujejo odpornost pred boleznimi in podnebnimi dejavniki, kot sta suša in mraz. V DVR je ogromno možnosti za izboljšavo tehnologije, zato menim, da velja povečati investiranje v znanost in tehnologijo ter izkoristiti prednosti, ki jih prinašajo.

Menim, da mora biti kmetijski sektor postavljen v ospredje razvojnih ciljev v DVR saj prav razvoj kmetijstva omogoča razvoj ekonomije in drugih sektorjev. Reforme kmetijske politike in programi za podporo trajnostnega kmetovanja bodo pripomogli k uresničitvi Milenijskih razvojnih ciljev. Menim, da bo trajnostno kmetovanje z vsemi potrebnimi reformami bistveno

pripomoglo k odpravi svetovne revščine in lakote ter zagotovitvi preskrbe s hrano in samozadostnost na lokalni ravni. Z reformami bi se izboljšal dostop malih kmetov do trga ter njihovo konkurenčnost. Pomagalo bi ustvariti politiko zaposlovanja na in izven kmetije in s tem bistveno pripomoglo k odpravi brezposelnosti. Kmetijska panoga predstavlja za DVR tudi velik delež k BDP in lahko zagotavlja stabilno gospodarsko rast.

7 LITERATURA

Bučar, Maja. 2007/08. *Odnosi sever – jug*. Skripta za predmet OSJ. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Ching, Lim Li, Dano Elenita in Jhamtani Hira. 2010. Rethinking agriculture. *Third World Resurgence* (223): 4-8.

Ching. 2008a. *Who owns nature?* Dostopno prek: <http://www.twinside.org.sg/title2/susagri/susagri066.htm> (13. junij 2010).

--- 2008b. *Conference on Ecological Agriculture: Mitigating Climate Change, Providing Food Security And Self-Reliance For Rural Livelihoods In Africa*. Dostopno prek: <http://www.twinside.org.sg/title2/susagri/susagri063.htm> (13. junij 2010).

--- 2008c. *Is Ecological Agriculture Productive?* Dostopno prek: <http://www.twinside.org.sg/title2/susagri/susagri064.htm> (13. junij 2010).

Clawson, David L. 2006. *Latin America and the Caribbean : Lands and Peoples*. New York: McGraw-Hill.

De Janvry, Alain in Byerlee Derek. 2008. Making agriculture a development priority. *Development Outreach* 10 (3): 2-5.

ECOWAS. 2010. *ECOWAS in Brief*. Dostopno prek: http://www.comm.ecowas.int/sec/index.php?id=about_a&lang=en (13. junij 2010).

Ekvilib Inštitut. 2009. *Človekove pravice in razvojno sodelovanje: Spremljanje uradne razvojne pomoči (ODA)*. Dostopno prek: <http://www.ekvilib.org/clovekove-pravice-in-razvojno/spremljanje-uradne-razvojne-pomoci-oda> (13. junij 2010).

FAO. 2009. *Agriculture to 2050 – the challenges ahead*. Dostopno prek: <http://www.fao.org/news/story/en/item/36193/icode/> (13. junij 2010).

FAO. 2010a. *Hunger: Graphics*. Dostopno prek: <http://www.fao.org/hunger/hunger-graphics/en/> (13. junij 2010).

--- 2010b. *Hunger*. Dostopno preko: <http://www.fao.org/hunger/en/> (13. junij 2010).

--- 2010c. *FAO Hunger Map*. Dostopno preko: <http://www.fao.org/economic/ess/food-security-statistics/fao-hunger-map/en/> (13. junij 2010).

--- 2010č. *The challenge of food production*. Dostopno prek: <http://www.fao.org/docrep/u8480e/U8480E0q.htm> (13. junij 2010).

--- 2010d. *Crop Prospects and Food Situation*. Dostopno prek: <http://www.fao.org/docrep/011/ai480e/ai480e00.htm> (13. junij 2010).

FAOSTAT. 2010. *Food and Agricultural commodities production*. Dostopno prek: <http://faostat.fao.org/site/339/default.aspx> (13. junij 2010).

Greenpeace. 2010. *10 mitov o GSO*. Dostopno prek: <http://www.greenpeace.org/slovenia/kaj-delamo/reci-ne-genetskemu-in-eniringu/10-mitov-o-gso> (13. junij 2010).

Gura. 2008. *Industrial livestock production and its impact on smallholders in developing countries*. Dostopno prek: http://www.pastoralpeoples.org/docs/gura_ind_livestock_prod.pdf (13. junij 2010).

Habjan. 2010. *Mednarodno leto biotske raznovrstnosti in gensko onesnaževanje v kmetijstvu*. Dostopno prek: <http://www.kmetija.si/new/content/view/1774/27/> (13. junij 2010).

HAO. 2010. *Developing countries to ramp up agricultural production*. Dostopno prek: <http://www.ibtimes.com/articles/29062/20100616/developing-countries-crop-yields-food.htm> (13. junij 2010).

Inštitut za kontrolo in certifikacijo v kmetijstvu in gozdarstvu. 2010. *Kaj je ekološko kmetovanje?* Dostopno prek: <http://www.eko-kmetije.info/kaj-je-ekokmetovanje.asp> (13. junij 2010).

Kocbek. 2009. *Hrana postaja nova nafta*. Dostopno prek: http://www.mladina.si/tednik/200932/hrana_postaja_nova_nafta (13. junij 2010).

Ministrstvo za gospodarstvo. 2010. *Doha razvojna agenda*. Dostopno prek: http://www.mg.gov.si/si/delovna_podrocja/ekonomski_odnosi_s_tujino/sector_za_spodbujanje_mednarodnega_podjetnistva/doha_razvojna_agenda/ (13. junij 2010).

Ministrstvo za zunanje zadeve. 2010. *Razvojni cilji tisočletja*. Dostopno prek: http://www.mzz.gov.si/si/zunanja_politika/mednarodno_razvojno_sodelovanje_in_humanitarna_pomoc/razvojni_cilji_tisocletja/ (13. junij 2010).

Ministrstvo za okolje in prostor. 2010. *2010 Mednarodno leto biotske raznovrstnosti*. Dostopno prek: <http://www.biotskaraznovrstnost.si/> (13. junij 2010).

Pečenko. 2010. *Gensko spremenjena Brazilija*. Dostopno prek: http://www.mladina.si/tednik/201024/gensko_spremenjena_brazilija (13. junij 2010).

Share Slovenija. 2010. *Prazni želodci v svetu izobilja*. Dostopno prek: http://www.share-international.net/slo/publikacije/arhiv/humanitarnost/prazni_zelodci.htm (13. junij 2010).

Skrivnosti sveta. 2010. *Miti sodobnega sveta o hrani in rasti prebivalstva*. Dostopno prek: <http://www.skrivnosti-sveta.com/miti-sodobnega-sveta-o-hrani-in-rasti-prebivalstva/> (13. junij 2010).

Slabe. 2010. *Rešitve za države v razvoju niso v gensko spremenjenih rastlinah, temveč v trajnostnem kmetijstvu*. Dostopno prek: <http://www.vest.si/2010/05/05/resitve-za-drzave-v-razvoju-niso-v-gensko-spremenjenih-rastlinah-temvec-v-trajnostnem-kmetijstvu/> (13. junij 2010).

Thalif. 2009. *Land Grabs for Food Production Under Fire*. Dostopno prek: <http://ipsnews.net/news.asp?idnews=48979> (13. junij 2010).

The World Bank. 2008. *World development report: Agriculture for Development*. Dostopno prek: http://siteresources.worldbank.org/INTWDR2008/Resources/2795087-1192112387976/WDR_00_book.pdf (13. junij 2010).

Tomovič. 2008. *Države v razvoju plačujejo davek lakote*. Dostopno prek: http://www.rtvsl.si/?c_mod=pda&op=view&id=88756 (13. junij 2010).

United Nations. 2010. *A Gateway to the UN System's Work on the MDGs*. Dostopno prek: <http://www.un.org/millenniumgoals/bkgd.shtml> (13. junij 2010).

U.S. Census Bureau. 2010. *International Data Base (IDB)*. Dostopno prek: <http://www.census.gov/ipc/www/idb/worldpopgraph.php> (13. junij 2010).

Whitman. 2000. *Genetically Modified Foods: Harmful or Helpful?* Dostopno prek: <http://www.csa.com/discoveryguides/gmfood/overview.php> (13. junij 2010).

World Trade Organization. 2010a. *What is the World Trade Organization?* Dostopno prek: http://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/tif_e/fact1_e.htm (13. junij 2010).

--- 2010b. *Understanding the WTO: Developing countries*. Dostopno prek: http://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/tif_e/dev1_e.htm (13. junij 2010).

Youth Farm. 2010a. *Evropska unija in skupna kmetijska politika*. Dostopno prek: http://www.itr.si/javno/youth_farm/sl/eu-and-cap-PART3.html#E_U%C4%8Dinki_na_svetovno_trgovino_ (13. junij 2010).

--- 2010b. *Evropska unija in skupna kmetijska politika*. Dostopno prek: http://www.itr.si/javno/youth_farm/sl/eu-and-cap-PART3.html (13. junij 2010).